

Pathways2Resilience Saue valla kliimakindluse tegevuskava

Saue Vallavalitsus

29.12.2025

SISUKORD

1	Sissejuhatus.....	4
1.1	Piirkondlik profiil	4
1.2	Prioriteetid	5
1.3	Plaanitavad investeeringud	8
1.4	Õiglase kliimakindluse kaalutlused	8
1.5	Visioon.....	9
1.6	Kliimakindluse eesmärgid	9
1.7	Majanduslik põhjendus.....	10
1.8	Teekaart	11
1.9	Olulised osapooled.....	11
2	Tegevuskava.....	12
2.1	Lühiajaline rakenduskava (1–5 aastat)	12
2.2	Rahastamisviis.....	21
2.3	Keskmise ja pikaajalise rakenduskava ja projektide nimekiri (5+ aastat).....	33
2.3.1	Sademevee tegevuskava	38
3	Innovatsioonipakett.....	39
3.1	Uuenduslike lahenduste kirjeldus	39
3.2	Katsetamise ja hindamise raamistik	40
4	Piirkondlik suutlikkus.....	42
4.1	Oluliste võimaldavate tingimuste roll.....	42
5	Valitsemine	44
6	Rakendamise riskid	45
7	Seire, hindamine ja õppimine (MEL)	47
7.1	Kohanemisradade MEL	47
7.2	Innovatsioonipaketi MEL.....	47
7.3	Majanduslikud ja finantsindikaatorid MEL	48
7.4	Järelevalve ja kontrolli korraldus.....	51
8	Sidusrühmade kaasamise plaan	54
9	Järgmised sammud.....	55

Lühendid ja akronüümid

Lühend	Selgitus
EL	Euroopa Liit
GIS	Geinfosüsteem ehk kohateabesüsteem. Automatiseeritud süsteem ruumiliste andmete kogumiseks, haldamiseks, säilitamiseks, päringute teostamiseks, analüüsiks ja esituseks.
KIK	Eesti Keskkonna Investeeringute Keskus
KOV	Kohalik omavalitsus
MEL	seire-hindamise-õppimise raamistik (süsteem)
P2R	Pathways2Resilience
RCP (RCP4.5 ja RCP8.5)	IPCC üks kliimastenaariumitest, ingl Representative Concentration Pathway. RCP4.5 soovitatav põhistsenaarium; mõõdukas, riikide poolt olulisi leevendavaid meetmeid eeldav stsenaarium. RCP8.5 soovitatav lisastenaarium; pessimistlik, nõrk riikidevaheline koostöö ja valdavalt süsinikul põhinev majandus
SAIDI	Elektri võrguteenuse kvaliteedinäitaja, mis aitab hinnata võrguteenuse kvaliteeti ning katkestuste mõju tarbijatele. SAIDI arvuline väärtuseks on katkestuste keskmine kogukestus minutites tarbimiskoha kohta aastas
SAIFI	Elektri võrguteenuse kvaliteedinäitaja, mis aitab hinnata võrguteenuse kvaliteeti ning katkestuste mõju tarbijatele. SAIFI arvuline väärtuseks on katkestuste keskmine sagedus tarbimiskoha kohta aastas
ÜVK	ühisveevärk ja -kanalisatsioon

Lahtiütlus

Käesoleva aruande sisu kajastab üksnes Saue vallavalitsuse seisukohti. Euroopa Komisjon ei vastuta aruandes sisalduva teabe võimaliku kasutamise eest.

1 Sissejuhatus

1.1 Piirkondlik profiil

Geograafiline ulatus

Käesolevas projekti Pathways2Resilience raames koostatavas Saue valla kliimamuutustega kohanemise strateegias käsitletakse kliimamuutustega kohanemise lähteolukorda Eestis ja kitsamalt Saue valla haldusterritooriumil. Ligi 26 000 elanikuga Saue vald moodustati 24. oktoobril 2017. aastal endiste Kernu valla, Nissi valla, Saue linna ja Saue valla vabatahtliku ühinemise tulemusena. Tegu on Eesti mandriosa rahvarohkeima vallaga, mis on elanike arvult seitsmes omavalitsusüksus. Valla pindala on ligikaudu 630 ruutkilomeetrit, selle naabriteks on põhjaosas Tallinna linn, Harku vald ja Saku vald, lääneosas Lääne-Harju vald ja Keila linn, lõunaosas Lääne-Nigula vald ja Märjamaa vald ning idaosas Kohila vald.

Temaatiline või sektoripõhine ulatus

Käesolev strateegia keskendub eelkõige kohaliku omavalitsuse poolt mõjutatavatele valdkondadele nagu omavalitsusele kuuluvate hoonete ja taristu ehitus ning ruumiline planeerimine. Samuti on oluline elanikkonna turvalisuse tagamine ja päästevõimekus ohtlike ilmastikuolude esinemisel.

Peamised demograafilised ja sotsiaalmajanduslikud andmed

Saue valla näol on tegemist suurima omavalitsusega Tallinna tagamaal. Harju maakonnas elab enam kui 640 000 elanikku, neist ligi 460 000 Tallinna linnas. Tallinnaga piirneb neli enam kui 10 000 elanikuga nii maa- kui ka linnapiirkondi hõlmavat omavalitsust.

Saue valda iseloomustab mitmekesine asustusstruktuur – siin on nii linnalisi asumeid kui hajaasustust. Valda läbivad mitmed tähtsad transpordivõrgustikud – Tallinna-Pärnu ja Tallinna-Haapsalu maantee, Tallinna ringtee, Tallinna-Turba raudtee.

Valla rahvastik ja selle kasv ei jaotu vallasiseselt ühtlaselt. Enam kui 70% valla elanikest on koondunud Tallinna linna ja Keila jõe vahelisele alale, mis moodustab vähem kui viiendiku valla pindalast. Seega elab umbes 18 000 inimest valdavalt tiheasustusega ja linliku elulaadiga piirkonnas, peamiselt Saue linnas, Laagri alevikus ja nendega piirnevates külades. Elanikke on viimastel aastakümnetel lisandunud enim just eelnimetatud piirkonda.

Rahvastiku soolis-vanuseline jaotus tervikuna on Saue vallas tasakaalust väljas ning lapsed ja noori on oluliselt rohkem kui pealinnast kaugemates piirkondades, mis on otseselt intensiivse sisserände tagajärg. See on omane kõigile Tallinna tagamaa omavalitsustele, mille territooriumil on aset leidnud valglinnastumine. Samas on kantide vanusstruktuuride vahel suured erinevused, mis peegeldab ka tõsiasja, et mida pealinnast kaugemale, seda vähem on inimesi lisandunud või on sealt nooremad elanikud lahkunud.

Elanike tasakaalustamata vanuseline jaotus muudab erinevate avalike teenuste vajaduse pikemaks ajaks laineliseks ja eeldab seetõttu ka paindlikkust ning nutikust avalike teenuste pakkumise korraldamisel. Eriti keerukaks võib keskpikas perspektiivis osutuda optimaalse haridustaristu rajamine ja selle kulutõhusalt kasutuses hoidmine. Samuti nõuavad vananeva rahvastiku tingimustes tähelepanu erinevad sotsiaalteenused – kuigi vanemaerialiste suhteline arvukus sisserände tingimustes ei suurene, siis absoluutarvudes see kasvab.

Koordineeriv organisatsioon

Pathways2Resilience projekti juhtpartneriks Saue vallas on Saue Vallavalitsus ning partneriteks on Kliimaministeerium ja Keskkonnainvesteeringute Keskus. Saue valla projektitaotluse nimetuseks mis esitati Pathways2Resilience taotlusvoorul on PURCADE (Peri-Urban Resilience and Climate Change ADaptation in Estonia).

Esitatava dokumendi koostamise protsess

Saue vald osaleb koos Eesti Kliimaministeeriumi ja Keskkonnainvesteeringute Keskusega Pathways2Resilience projektis sooviga parandada omavalitsuse kliimamuutustega kohanemise suutlikkust ja õppida parimatest rahvusvahelistest praktikatest. Üheks projekti väljundiks on käesolev dokument, mille koostamise aluseks on valla kehtivad strateegiadokumendid, Harju maakonna arengustrateegia 2040+ ja tegevuskavad ning riigi tasandi strateegilised dokumendid. Käesoleva dokumendi koostamisel on kasutatud Eesti kaheksandat aruannet ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni elluviimise kohta.

1.2 Prioriteedid

Kohalik tase

Saue vallavalitsus nagu ka kõik teised Eesti kohalikud omavalitsused lähtuvad oma igapäevases tegevuses eelkõige nende valdkondade ning ülesannetega seonduvast, mis tulenevad erinevatest riiklikest õigusaktidest. Vastavalt Kohaliku omavalitsuse korralduse seadusele ja seoses kliimamuutustega kohanemisega on omavalitsusüksuse ülesanne korraldada ruumilist planeerimist, veevarustust ja kanalisatsiooni, elamu- ja kommunaalmajandust, heakorda, valla või linna teede ehitamist ja korrashoidu, sotsiaalteenuste osutamist jne. Samuti munitsipaalomandis olevate haridus-, sotsiaal-, kultuuri- ja spordiasutuste ülalpidamine (sh hoonete ja taristu korrashoid ja arendamine).

Saue valla arengukava on seatud järgmised prioriteedid:

1. Kvaliteetne ja mitmekesine elukeskkond

- Elamupiirkondade arendamine koos rohealade ja avaliku ruumi kvaliteedi tõstmisega
- Säätlik ja kliimakindel taristu (nt sadevee lahendused, energiatõhusad hooned)
- Turvaline ja ligipääsetav liikuvus, sh kergliiklusteede võrgustik

2. Sidus ja kaasav kogukond

- Kogukondade aktiivne kaasamine otsustusprotsessidesse
- Kontaktisikute võrgustiku ja kerksuskeskuste arendamine
- Haridusasutuste roll kliimateadlikkuse ja kogukonnatunde kasvatamisel

3. Tugev ja mitmekesine majandus

- Ettevõtluse ja innovatsiooni toetamine, sh kliimakindlad ärikeskkonnad
- Tööstus- ja logistikaalade arendamine koos keskkonnanõuetega
- Turismi ja kohaliku ettevõtluse sidumine valla identiteediga

4. Kestlik ruumiloome ja kliimakohanemine

- Detailplaneeringutes kliimariskide hindamine ja rohelahenduste nõuded
- Innovatiivsed sademeveelahendused (sademevee puhastusseadmed, puhver- ja haljastusribad, viibekraavid ja taimestatud viibealad, kõrghaljastus, vett läbilaskev kate jne), sadevee taaskasutus. Kuumasaare mõju vähendamine
- Valla hoonete energiatõhus rekonstrueerimine ja taastuenergia kasutuselevõtt

5. Tõhus ja vastupidav haldus

- Vallavalitsuse ja allasutuste valmisolek kriisideks
- Teenuste toimepidevuse tagamine, sh tehniline baas ja kriisiplaanid
- Digilahenduste ja andmepõhise juhtimise arendamine

Regionaalne tase

„Harju maakonna arengustrateegia 2035+“, mille visiooniks on kujundada Harjumaa Põhja-Euroopa targa majanduse südameks, pakkudes kõrget elukvaliteeti ja keskkonnasõbralikke ühendusi. Strateegilised eesmärgid on:

- **Tark majandus ja innovatsioon**
 - Teadmismahukas tootmine, kõrge lisandväärtusega teenused
 - Digitaalsed ja rohelised ärimudelid
 - Koostöö Tallinna ja Helsingi kaksiklinna arengu suunal
- **Kvaliteetne ja roheline elukeskkond**
 - Turvalisus, ligipääsetavus ja elurikkus
 - Kliimakindel taristu ja säästlik ruumiloome
 - Elanike heaolu ja tervise toetamine
- **Ühenduvus ja liikuvus**
 - Kiired ja keskkonnasõbralikud ühendused nii maakonnasiseselt kui rahvusvaheliselt
 - Rail Baltica, Ülemiste City, Tallinna Sadam kui strateegilised sõlmpunktid
- **Sidus ja uuendusmeelne kogukond**
 - Kodukoha ja kultuuri väärtustamine
 - Elanike kaasamine otsustusprotsessidesse
 - Haridus ja oskuste arendamine vastavalt tuleviku vajadustele

Riiklik tase

Eesti kliimaeesmärgid aastaks 2030:

- Kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamine vähemalt 55% võrreldes 1990. aastaga
- Taastuenergia osakaal lõpptarbimises vähemalt 42%
- Energiasääst: primaarenergia tarbimise vähendamine 17% võrreldes prognoosiga
- Transport: taastuenergia osakaal vähemalt 14%
- Hoonefondi renoveerimine: energiatõhususe tõstmine ja süsinikuheite vähendamine
- Kohalikud omavalitsused: kliimakindluse strateegiate koostamine ja rakendamine
- Eesti kliimaeesmärgid aastaks 2040:
- Kasvuhoonegaaside vähendamine 90% võrreldes 1990. aastaga

- Fossiilkütuste kasutamise järkjärguline lõpetamine
- Kogu majanduse süsinikuneutraalsuse suunas liikumine
- Kliimakoormuse meetmete integreerimine kõigisse valdkondadesse

Eesti riiklikud arengukavad annavad üldised raamtingimused, millesse piirkond sobitab oma kohalikud prioriteedid. Eelkõige suunatakse vahendeid elutähtsa taristu (sh teed, ühistransport, sidevõrk) uuendamisse ja kliimamuutustega kohanemisse, rõhutades energiatõhusust ja nutikaid lahendusi. Riiklikul tasandil on oluline ka rahvastiku vähenemise ja vananemisega seotud probleemide käsitlemine, mis mõjutavad otseselt omavalitsuse sotsiaal- ja tervishoiuteenuste korraldust.

ELi tase

EL kliimaseaduse eesmärgid on:

- Kliimaneeutraalsus 2050

Euroopa Liit peab saavutama neto-null kasvuhooonegaaside heite taseme hiljemalt aastaks 2050. See tähendab, et kõik heited peavad olema tasakaalus sidumise või kompenseerimisega.

- Vahe-eesmärk 2030

Kasvuhooonegaaside heitkoguste vähendamine vähemalt 55% võrreldes 1990. aastaga. See on nn „Fit for 55“ paketi keskne siht.

- Vahe-eesmärk 2040

Euroopa Komisjon on ette pannud heitkoguste vähendamise 90% võrra aastaks 2040, mis loob tee kliimaneeutraalsusele.

- Kohanemine kliimamuutustega

Seadus ei keskendu ainult heitmete vähendamisele, vaid ka kohanemisvõime suurendamisele, et vähendada kliimariske ja tagada vastupidavus.

- Õiguslik raamistik

Kliimaseadus muudab eesmärgid siduvaks kõigile liikmesriikidele. Iga riik peab koostama oma riikliku energia- ja kliimakava (NECP), mis näitab, kuidas eesmärgid saavutatakse.

- Järelevalve ja aruandlus

Euroopa Komisjon jälgib regulaarselt liikmesriikide edusamme ning võib teha ettepanekuid täiendavate meetmete kohta, kui riigid ei liigu eesmärkide suunas.

Selle rakendamiseks kohalduvad mitmed Euroopa Liidu fondid ja toetusprogrammid (nt Ühtekuuluvusfond, struktuurifondid), aidates rahastada suuremahulisi taristu-, keskkonna- ja innovatsiooniprojekte, mis ületavad kohaliku eelarve suutlikkuse. Saue vallas on võimalus osaleda rahvusvahelistes koostööprojektides, et rakendada kaasaegseid tehnoloogiaid (nt energiasääst, digilahendused) ning suurendada oma kliimakindlust. Seejuures mängivad olulist rolli nii EL ühtsed kliimaeesmärgid kui ka ringmajandust toetavad algatused.

Erasektor

Erasektor loob piirkonnas uusi töökohti ning tegeleb elamuarendusega. Saue vallas on kavandatud erasektori poolt arvestatava suurusega elamualade rajamine Saue linna vahetus läheduses ning Laagri alevikus.

Saue valla kliimakindluse strateegia ja tegevuskava seisukohalt on kõige olulisem roll veemajandusega ja elektri- ning soojusvarustusega tegelevatel erasektori ettevõtetel.

1.3 Plaanitavad investeeringud

Eestis on üheks peamiseks omavalitsuse poolt pakutavaks teenuseks alus- ja põhihariduse teenus. Näiteks Saue vallas moodustavad kulutused haridusele üle 60 % eelarve mahust. Haridusvaldkonnale järgneb sotsiaalse kaitse valdkond, mis moodustab ca 10 % valla eelarvest.

Eeltoodu tõttu on ka suurimad investeeringud seotud just nimetatud valdkondadega:

- Saue kooli hoone rekonstrueerimine – 12 miljonit eurot;
- Laagri aleviku uue lasteaia rajamine – 8 miljonit eurot;
- Eakate elamu rajamine – 3 miljonit eurot;
- Turba haridustaristu rekonstrueerimine – 5 miljonit eurot;
- Erinevad teede investeeringud – 21 miljonit eurot;
- Saue linna keskusala ja Lumeveski pargi välja arendamine Laagris -1 miljonit eurot;
- Investeeringud veevärgi arendamisse – 12 miljonit eurot.

Samuti on Saue vallavalitsus järjepidevalt panustanud ja plaanib ka edaspidi panustada avaliku ruumi parendamisse. Kõigi nimetatud investeeringuobjektide puhul peab arvestama kliimamuutustest tingitud võimalike mõjudega.

1.4 Õiglase kliimakindluse kaalutlused

Kliimamuutused võivad Saue valla kontekstis enim mõjutada linnalisi tiheasustuspiirkondi, kus võivad esineda ohud inimeste tervisele ning tekkida majanduslikud kahjud. Teisalt on suur osa valla hajaasutusest seotud põllumajandusega, eriti taimekasvatusega, milles kliimamuutuste mõju avaldub, seda nii negatiivse kui positiivse mõjuna. Põuperioodid või vastupidi üleujutused mõjutavad saagikust. Nii kasvavas linnapiirkonnas kui hajaasutuses võib veevarusid nappida, eriti suvisel põuaperioodil.

Rahvastiku kontekstis ohustavad kliimamuutused eelkõige vähekindlustatud inimesi, st kehvas sotsiaal-majanduslikus seisus, ka üksikud inimesed, kellel võivad puududa vahendid ja võrgustik neile vahetult avalduva kliimamuutuste mõju puhverdamiseks või kliimarisikide maandamiseks. Tervisemõjud avalduvad eelkõige eakatel ja krooniliselt haigetel.

Haavatavad rühmad Saue vallas:

- Vähekindlustatud leibkonnad – piiratud ressursid kriisideks valmistumiseks ja kriisiolukorras;
- Kortermajade elanikud – sõltuvad kaugküttest ja ühisveevärgist, eriti elektrikatkestuste korral;
- Eakad ja sotsiaalteenustel olevad inimesed – suurem risk erakorralistes ilmaoludes ja info puuduseks kriisiolukorras;
- Hajaasutuse elanikud – sõltuvad juurdepääsust teedele ja alternatiivsetele veeallikatele;

- Lastega pered – lasteaedade ja koolide sulgemine kriisi ajal tekitab hooldusprobleeme.

Haavatavate rühmade kaasamiseks ja nende toetamiseks planeerib Saue Vallavalitsus:

- Tõhusamat kaasamist: kliimapäevad, küsitlused, korteriühistute ja asumiseltside kontaktisikute võrgustik.
- Erinevate meetmete loomist ja/või olemasolevate meetmete paremale kättesaadavusele kaasa aitamist: kerksus-/kriisikeskused, alternatiivne elektritoide, valvelasteaiad.
- Õiglasem ressursijaotus erinevate valla piirkondade ja sotsiaalsete rühmade vahel: EL ja riiklikud fondid suunatakse prioriteetselt riskialadele; vallavalitsus tagab toetuste kättesaadavuse kõigile.

Kliimamuutuste poolt ohustatud grupe ning nende esindajaid kaasatakse Saue valla strategiadokumentide väljatöötamise käigus. Saue valla kui omavalitsuse otsused taristu rajamisel ja planeerimistegevuses mõjutavad ohustatud grupe.

1.5 Visioon

Saue valla arenguvision ja seda lahti mõtestav tekst sõnastati Saue valla arengukava 2025-2035 koostamise protsessi käigus ja sellest lähtuvad ka teised Saue valla strateegilised dokumendid.

Saue valla visiooniks 2035: **Küla elab, maa toidab, linn toetab – meie ühendame.**

Saue vallas on kõik eluks vajalik olemas. Vallas on tugevad maapiirkonnad, kus on tagatud baasteenused ning millel on oma identiteet ja eripära. Saue linna ja Laagri aleviku teljel on kaasaegne linnaline keskkond, kuhu on koondunud spetsialiseeritud teenused, ning mille elukeskkond on mõnusalt aedlinnaline. Raudteeäärsetes kasvupiirkondades on kaasaegne taristu, mis toetab elanike arvu suurenemist kestlikul moel.

Visiooni ellu viimise põhisuunad Saue valla tegevuse aluspõhimõtted on inimesekeskus ja kogukondlikkus. Valla toimetamist iseloomustab innovatsioon ja kaasaegsus. Vallas väärtustatakse keskkonnasäästlikkust ja teaduspõhist rohepööret. Valla juhtimine lähtub tervikliku ja tasakaalustatud arengu põhimõttest, on avatud ning kohapealset initsiatiivi ja pärandit toetav.

1.6 Kliimakindluse eesmärgid

Väljakutse kirjeldus

Saue vald seisab kliimamuutuste kontekstis silmitsi erakorraliste ilmastikunähtuste sagenemisega, mis võivad ohustada nii valla territooriumil paiknevat taristut, siinset majandustegevust kui ka haavatavaid elanikkonnarühmi. Erakorraliste ilmastikuolude sagenemise tagajärgedeks võivad olla üleujutus- ja tormikahjustused, põuaperioodid ning kuumalainetest tingitud terviseohud, mis tekitavad arvestatavat sotsiaal-majanduslikku

koormust. Eesmärgiks on jõuda olukorda, kus Saue vald suudab edukalt toime tulla kliimamuutustest tulenevate väljakutsetega.

Esmased kohanemiseesmärgid

Saue valla esmased kliimamuutustega kohanemise eesmärgid on seotud piirkonna peamiste kliimamuutuste riskidega nagu näiteks tormid, jäävihm, üleujutused ja kuumalained poolt põhjustatud kahju vähendamisega. Mõõdikuteks on varustuskindluse tase (nt elektrikatkestuste arv ja kestus), erakorralistest ilmastikuoludest tingitud liiklusõnnetuste ja nendes kannatanute arv, põueperioodidel veepuudus hajaasustuses, üleujutuste esinemissagedus tiheasustusaladel ning meditsiiniabi vajadus kuumalainete ajal.

Majanduslikus mõttes on eesmärkide fookuses nii otseselt tormid, üleujutused ja kuumalained põhjustatud kahju vähendamine kui ka elanikkonna heaolu säilitamine. Näiteks on ilmastikukindlasse taristusse tehtavad investeeringud algselt kulukad, kuid vähendavad hiljem teenuse katkestustest põhjustatud ebamugavust ja kahju. Üleujutuste ennetamine aitab ära hoida vara väärtuse langust.

Teisesed kliimakindluse eesmärgid

Saue valla teisesed kliimamuutustega kohanemise eesmärgid hõlmavad eelkõige kogukondade ja elanike teadlikkuse ning valmisoleku tõstmist ning innovatsiooni ja ressursitõhususe soodustamist. Suurem riskiteadlikkus ja oskus reageerida tormide, üleujutuste või kuumalainete korral aitab vähendada äärmuslike ilmastikuolude tagajärgi ning sellega seotud rahalisi kulusid.

1.7 Majanduslik põhjendus

Saue valla kliimamuutustega kohanemise majanduslik põhjendus on seotud ennekõike avalike teenuste katkematu toimimise tagamise ja ekstreemsetest ilmastikutingimustest tulenevate kahjude vähendamisega. Kliimamuutustega kohanemise investeeringud tõstavad avalike teenuste kvaliteeti (nt taristu vastupidavuse kaudu) ning parandavad ettevõtete tootlikkust (tööprotsesside katkevuse tõenäosuse vähendamine) ja varade kaitset. Praegune kliimamuutustega kohanemise vajak tuleneb peamiselt sellest, et senised planeerimis- ja ehituspraktikad, samuti kehtivad ehitusnormid ei ole alati ette näinud kliimamuutuste pikaajalist mõju. Seetõttu on vaja suurendada ennetavate meetmete tähtsust ja rahastust, et pikemas vaates vältida kulukaid taastustöid ja tugevdada piirkonna konkurentsivõimet. Oluline on märkida, et kliimamuutustega kohanemine ei vaja ainult investeeringuid vaid ka piisavat rahastust infrastruktuuriobjektide hooldamiseks (nt talvine teehooldus) ja päästevõimekuse tagamiseks.

1.8 Teekaart

Aeg	Tegevus	Vastutaja
2026-2028	Innovatsiooniportfelli käivitamine, seire-hindamise-õppimise (MEL) süsteemi arendamine	Saue Vallavalitsus
2027-2030	Taristu uuendused (sademeveesüsteemid, elektriliinide kliimakindluse suurendamine), kerksus-/kriisikeskuste arendamine	Vallavalitsus + KOVEK OÜ + KIK
2030-2035	Elektrivõrkudes õhuliinide asendamine maakaablitega, kerksus-/kriisikeskuste arendamine	Vallavalitsus + Elektrilevi + partnerid

1.9 Olulised osapooled

- Saue Vallavalitsus: strateegia juhtimine, seire, rahastus.
- KIK, Kliimaministerium, Keskkonnaamet: üleriigiliste ja piirkondlike keskkonna-ning kliimaandmete seire ning kättesaadavaks tegemine; rahastus ja metoodiline tugi.
- Taristuoperaatorid: elektri- ja veevarustuse kindlus.
- Haridusasutused: kliimateadlikkuse tõstmine.
- Kogukonnad ja MTÜ-d: osalus, kriisivalmidus.
- Erasektor: innovatsioon, investeringud.

2 Tegevuskava

Saue valla kliimakindluse strateegia ja käesolev kliimakindluse tegevuskava keskenduvad eelkõige kohaliku omavalitsuse poolt mõjutatavatele valdkondadele nagu omavalitsusele kuuluvate veetaristu (eelkõige sademevete taristu) korrashoid ja arendamine, hoonete ja taristu ehitus ning korrashoid, ruumiline planeerimine. Samuti on oluline elanikkonna turvalisuse tagamine ja päästevõimekus ohtlike ilmastikuolude esinemisel.

2.1 Lühiajaline rakenduskava (1–5 aastat)

Tegevuse nimetus	Seotud kategooria	Sektor (KCS)	Asukoht	Ajastus	Eesmärk	Vastutav organisatsioon	Vastutav struktuuriüksus	Peamised moodsused	Peavoolu lähenemisviis
Saue linna Rauna tn piirkonna lahkvoole sademeveesüsteemi väljaehitamine	Kohanemine	Vesi	linnaline piirkond	2025-2027	Vähendada ülekoormust	KOV + AS KOVEK	Vallavalitsus	N/A	Investeeringute plaani
Saue linna eelvoolusüsteemide parendamine, tagamaks ÜVK väljaarendamise eeldused linna tagamaal	Kohanemine	Vesi	linnaline piirkond	2025-...	Üleujutuste vältimine	KOV + AS KOVEK	Vallavalitsus	N/A	Investeeringute plaani
Laagri aleviku Seljaku tänavalt sademevee kogumise projekt	Kohanemine	Vesi	linnaline piirkond	2027	Üleujutuste vältimine	KOV + AS KOVEK	Vallavalitsus	N/A	Investeeringute plaani
Kraavi rajamine ja korrastamine Turba alevikus sademevee äravoolu tagamiseks Turba aleviku idaosast	Kohanemine	Vesi	maapiirkond (Turba)	2030+	Üleujutuste vältimine	KOV + AS KOVEK	Vallavalitsus	N/A	Investeeringute plaani
Sademevee äravoolu tagamine Turba aleviku Jaama teel	Kohanemine	Vesi	maapiirkond (Turba)	2029+	Üleujutuste vältimine	KOV + AS KOVEK	Vallavalitsus	N/A	Investeeringute plaani

Tegevuse nimetus	Seotud kategooria	Sektor (KCS)	Asukoht	Ajastus	Eesmärk	Vastutav organisatsioon	Vastutav struktuuriüksus	Peamised mõõdikud	Peavoolu lähenemisviis
Regulaarne sadeveesüsteemide hooldus (truupide ja kraavide korrashoid ning vajadusel süvendamine; kopratammide eemaldamine; puude ja võsa eemaldamine; sadeveetorustike läbipesu, drenaažitorustike korrashoid)	Kohanemine	Vesi	kogu valla territoorium	2026-....	vähendada üleujutusrisk ja parandada maapiirkonna vastupidavust	KOV + AS KOVEK	Vallavalitsus	N/A	Investeeringute plaani
Valla linnalise piirkonna (Saue linna, Laagri aleviku piirkond) avaliku ruumi, teede-tänavate ja parkimisalade arendustes näha detailplaneeringutes ja projekteerimistingimustes ette täiendavad nõuded sadevete ärajuhtimise lahendustele	Raamtingimused	Rohealad, vesi	linnaline piirkond	2026-....	suurendada taristu vastupidavust ilmastikulooledele	KOV	Vallavalitsus	N/A	Investeeringute plaani
Uute tööstus-, logistika- ja äripiirkondade arendustes näha detailplaneeringutes ja projekteerimistingimustes ette täiendavad nõuded sadevete ärajuhtimise lahendustele, sadevee ringlusse võtule, kuumasaarte vältimisele ning hoonete jahutusvajaduse vähendamisele	Raamtingimused	Vesi	kogu valla territoorium	2026-....	vähendada üleujutusrisk ja parandada linnakeskkonna vastupidavust	KOV	Vallavalitsus	N/A	Investeeringute plaani

Tegevuse nimetus	Seotud kategooria	Sektor (KCS)	Asukoht	Ajastus	Eesmärk	Vastutav organisatsioon	Vastutav struktuuriüksus	Peamised moodsused	Peavoolu lähenemisviis
Uute elamupiirkondade arendustes näha detailplaneeringutes ja projekteerimistingimustes ette täiendavad nõuded sadevete ärajuhtimise lahendustele, sadevee ringlusse võtule, kuumasaarte vältimisele ning hoonete jahutusvajaduse vähendamisele	Raamtingimused	Vesi	kogu valla territoorium	2026-....	tagada süsteemide toimivus ja vähendada üleujutuste ohtu	KOV	Vallavalitsus	N/A	Investeeringute plaani
Rohefaktori rakendamine detailplaneeringutes	Raamtingimused	Rohealad, vesi	linnaline piirkond	2026-....	suurendada taristu vastupidavust ilmastikutingimustele	KOV	Vallavalitsus	N/A	Investeeringute plaani
Saue vallale kuuluvate hoonete energiatõhusaks rekonstrueerimine ja taastuenergia lahenduste rakendamine	Kohanemine	Hooned	kogu valla territoorium	2026-2030	suurendada varustuskindlust	KOV	Vallavalitsus	N/A	Investeeringute plaani
Saue kooli olemasoleva hoone rekonstrueerimine	Kohanemine	Hooned		2027-2029	Sisekliima parandamine ja energiatõhusus		Vallavalitsus		Investeeringute plaani
Laagri uue haridusmaja I etapi ehitamine	Kohanemine	Hooned		2027-2029	Sisekliima parandamine ja energiatõhusus		Vallavalitsus		Investeeringute plaani
Turba lasteaed-põhikoolile uue lasteaiahoone ehitamine koolihoone juurdeehitusena	Kohanemine	Hooned		2027-2029	Sisekliima parandamine ja energiatõhusus		Vallavalitsus		Investeeringute plaani

Tegevuse nimetus	Seotud kategooria	Sektor (KCS)	Asukoht	Ajastus	Eesmärk	Vastutav organisatsioon	Vastutav struktuuriüksus	Peamised moodsused	Peavoolu lähenemisviis
Kaugküttetorustike rekonstrueerimine Turbas erasektori poolt	Kohanemine	Energia	maapiirkond Turba		Kaugküttetorustike töökindlus ja efektiivsus on tagatud	Kaugkütete ettevõtte (N.R. Energy OÜ)	Vallavalitsus	N/A	Investeeringute plaani
Olemasolevate kommunikatsioonide (elektri- ja sidevõrgud) maa alla viimise soodustamine ja aktiivne suhtlemine võrguvaldajatega	Raamtingimused	Energia ja side	kogu valla territoorium	2025+	suurendada varustuskindlust	KOV	Vallavalitsus	N/A	Investeeringute plaani
Saue valla teede ja tänavate teehoiutööd	Kohanemine	kriitiline taristu	kogu valla territoorium	2025+	taristu kliimakindluse suurendamine	KOV	Vallavalitsus	N/A	Investeeringute plaani
Saue linna tänavate teehoiutööd	Kohanemine	kriitiline taristu	Saue linn	2026 - ...	taristu kliimakindluse suurendamine	KOV	Vallavalitsus	N/A	Investeeringute plaani
Saue linna keskusala välja arendamine	Kohanemine	Kogukond, kriitiline taristu	Saue linn	2030	taristu kliimakindluse suurendamine	KOV	Vallavalitsus	N/A	Investeeringute plaani
Inimeste keskkonnateadlikkuse tõstmine, vajadusel koolituste korraldamine jms.	Raamtingimused	Kogukond	kogu valla territoorium	2025- ...	kasvatada kliima-teadlikku põlvkonda	KOV	Vallavalitsus	N/A	Investeeringute plaani
"Rohelise aia" kampaania - elanike teavitamine, kuidas kujundada vett läbilaskvat aeda, millised on põuakindlad taime- ja muruliigid	Raamtingimused	Kogukond	kogu valla territoorium	2025- ...	kasvatada kliimateadlikku põlvkonda	KOV	Vallavalitsus	N/A	Investeeringute plaani

Tegevuse nimetus	Seotud kategooria	Sektor (KCS)	Asukoht	Ajastus	Eesmärk	Vastutav organisatsioon	Vastutav struktuuriüksus	Peamised moodsused	Peavoolu lähenemisviis
Keskonnateadlikkust ja valla keskkonnaprobleeme, sh energiatõhusust puudutava info lülitamine valla koolide ja lasteaedade õppekavadesse. Loodushariduse päevad koolides	Raamtingimused	Kogukond	kogu valla territoorium	2026-...	suurendada elanike valmisolekut	KOV	Vallavalitsus	N/A	Investeeringute plaani
Kriisiplaanide koostamine teenuste toimepidevuse tagamiseks	Raamtingimused	Valitsemine		2025	suurendada valmisolekut eriolukordadeks	KOV	Vallavalitsus		Investeeringute plaani
Varude plaanide ja käitumisjuhendite koostamine teenusmajadele	Raamtingimused	Valitsemine		2025	suurendada valmisolekut eriolukordadeks	KOV	Vallavalitsus		Investeeringute plaani
AS-i KOVEK ja Saue Vallavarahalduse tehnilise baasi kaasajastamine teenuste toimepidevuse tagamiseks ja kriisiolukordades reageerimiseks	Raamtingimused	Energia, liikuvus, vesi	linnaline piirkond		Kriisiolukordades reageerimisvõime tagamine	AS KOVEK	Vallavalitsus	N/A	Investeeringute plaani
Saue Vallavalitsuse ja allasutuste personali teadlikkuse tõstmine ja kaasamine kriiside lahendamisse	Raamtingimused	Valitsemine	linnaline piirkond		tugevdada institutsionaalset valmisolekut	KOV	Vallavalitsus		Investeeringute plaani
Vahendite soetamine (suurema võimsusega generaatorid, evakuaatsioonikohtade välivoodid, joogivee mahutid)	Kohanemine	Valitsemine		2025-2027	tagada esmavajaduste katmine kriisiolukorras	KOV	Vallavalitsus	N/A	Investeeringute plaani

Tegevuse nimetus	Seotud kategooria	Sektor (KCS)	Asukoht	Ajastus	Eesmärk	Vastutav organisatsioon	Vastutav struktuuriüksus	Peamised moodsused	Peavoolu lähenemisviis
Tehniliste lahenduste loomine (nt andmeside, kommunikatsioon, alternatiivne küte)	Kohanemine	Valitsemine	kogu valla territoorium	2025-2027	tagada teenuste toimivus katkestuste ajal	KOV	Vallavalitsus	N/A	Investeeringute plaani
Kerksuskeskuste toimepidevuse võimestamine	Raamtingimused	Valitsemine	kogu valla territoorium	2026-2028	luua kogukondlikud tugipunktid kriisiolukordadeks	KOV / Päästeamet	Vallavalitsus	N/A	Investeeringute plaani
Allasutustega suhtlemine, nõustamine ning teenuste toimepidevuse tagamise planeerimine	Raamtingimused	Valitsemine	kogu valla territoorium	2026	tagada teenuste toimepidevus	KOV	Vallavalitsus	N/A	Investeeringute plaani
Lua korteriühistute ja külaseltside kontaktisikute võrgustik, kelle kaudu tekitada inimestes protsessis osalemise tunnetus, et elanikud on valla kriisipartnerid, mitte lihtsalt kuulajad	Raamtingimused	Kogukond	kogu valla territoorium	2026-...	tugevdada kogukondlikku valmisolekut ja elanike kaasatust	KOV	Vallavalitsus	N/A	Investeeringute plaani
Riisipere-Hingu vahelise lõigu keskpinge võrgu parendamine. Tööde raames paigaldatakse 2,1 km kaetud juhet.	Kohanemine	Energia, varustuskindlus	maapiirkond Riisipere-Hingu	2026	Keskpinge elektrivõrgu kliimakindlus on paranenud	Elektrilevi OÜ (jaotusvõrgu ettevõtte)	Elektrilevi OÜ (jaotusvõrgu ettevõtte)	N/A	Investeeringute plaani
Rummu keskpinge võrgu parendamine. Tööde raames paigaldatakse 1,7 km kaetud juhet.	Kohanemine	Energia, varustuskindlus	maapiirkond	2026	Keskpinge elektrivõrgu kliimakindlus on paranenud	Elektrilevi OÜ (jaotusvõrgu ettevõtte)	Elektrilevi OÜ (jaotusvõrgu ettevõtte)	N/A	Investeeringute plaani

Tegevuse nimetus	Seotud kategooria	Sektor (KCS)	Asukoht	Ajastus	Eesmärk	Vastutav organisatsioon	Vastutav struktuuriüksus	Peamised mõõdikud	Peavoolu lähenemisviis
Rummu-Pihla keskpinge võrgu parendamine. Tööde raames paigaldatakse 1,3 km maakaablit, 2,3 km kaetud juhet ja uuendatakse 2 alajaama.	Kohanemine	Energia, varustus-kindlus	maapiirkond	2026	Keskpinge elektrivõrgu kliimakindlus on paranenud	Elektrilevi OÜ (jaotusvõrgu ettevõtte)	Elektrilevi OÜ (jaotusvõrgu ettevõtte)	N/A	Investeeringute plaani
Laitse asula ettevalmistustööd tööpinge üleviimise I etapp. Tööde raames paigaldatakse 10,5 km maakaablit, 0,5 km kaetud juhet ja uuendatakse 4 alajaama.	Kohanemine	Energia, varustus-kindlus	maapiirkond	2026	Keskpinge elektrivõrgu kliimakindlus on paranenud	Elektrilevi OÜ (jaotusvõrgu ettevõtte)	Elektrilevi OÜ (jaotusvõrgu ettevõtte)	N/A	Investeeringute plaani
Keila-Tutermaa keskpinge võrgu parendamine. Tööde raames paigaldatakse 6,3 km maakaablit, 0,9 km kaetud juhet ja uuendatakse 6 alajaama.	Kohanemine	Energia, varustus-kindlus	maapiirkond	2026	Keskpinge elektrivõrgu kliimakindlus on paranenud	Elektrilevi OÜ (jaotusvõrgu ettevõtte)	Elektrilevi OÜ (jaotusvõrgu ettevõtte)	N/A	Investeeringute plaani
Harku-Liikva keskpinge võrgu parendamine. Tööde raames paigaldatakse 0,2 km maakaablit ja 0,2 km kaetud juhet.	Kohanemine	Energia, varustus-kindlus	maapiirkond	2026	Keskpinge elektrivõrgu kliimakindlus on paranenud	Elektrilevi OÜ (jaotusvõrgu ettevõtte)	Elektrilevi OÜ (jaotusvõrgu ettevõtte)	N/A	Investeeringute plaani
Laitse-Munalaskme vahelise lõigu keskpinge võrgu parendamine. Tööde raames paigaldatakse 5,4 km kaetud juhet.	Kohanemine	Energia, varustus-kindlus	maapiirkond	2026	Keskpinge elektrivõrgu kliimakindlus on paranenud	Elektrilevi OÜ (jaotusvõrgu ettevõtte)	Elektrilevi OÜ (jaotusvõrgu ettevõtte)	N/A	Investeeringute plaani
Laitse-Munalaskme vahelise lõigu keskpinge võrgu parendamine. Tööde raames paigaldatakse 2,7 km kaetud juhet.	Kohanemine	Energia, varustus-kindlus	maapiirkond	2026	Keskpinge elektrivõrgu kliimakindlus on paranenud	Elektrilevi OÜ (jaotusvõrgu ettevõtte)	Elektrilevi OÜ (jaotusvõrgu ettevõtte)	N/A	Investeeringute plaani

Tegevuse nimetus	Seotud kategooria	Sektor (KCS)	Asukoht	Ajastus	Eesmärk	Vastutav organisatsioon	Vastutav struktuuriüksus	Peamised moodsused	Peavoolu lähenemisviis
Saue-Tutermaa vahelise lõigu keskpinge võrgu parendamine. Tööde raames paigaldatakse 2,2 km kaetud juhet.	Kohanemine	Energia, varustus-kindlus	maapiirkond	2026	Keskpinge elektrivõrgu kliimakindlus on paranenud	Elektrilevi OÜ (jaotusvõrgu ettevõtte)	Elektrilevi OÜ (jaotusvõrgu ettevõtte)	N/A	Investeeringute plaani
Laitse keskpinge võrgu parendamine. Tööde raames paigaldatakse 6,2 km maakaablit, 2,3 km kaetud juhet ja uuendatakse 6 alajaama.	Kohanemine	Energia, varustus-kindlus	maapiirkond	2027	Keskpinge elektrivõrgu kliimakindlus on paranenud	Elektrilevi OÜ (jaotusvõrgu ettevõtte)	Elektrilevi OÜ (jaotusvõrgu ettevõtte)	N/A	Investeeringute plaani
Keila-Jõgisoo keskpinge võrgu parendamine. Tööde raames paigaldatakse 5,9 km maakaablit ja uuendatakse 4 alajaama.	Kohanemine	Energia, varustus-kindlus	maapiirkond	2027	Keskpinge elektrivõrgu kliimakindlus on paranenud	Elektrilevi OÜ (jaotusvõrgu ettevõtte)	Elektrilevi OÜ (jaotusvõrgu ettevõtte)	N/A	Investeeringute plaani
Haiba-Varbola keskpinge võrgu parendamine. Tööde raames paigaldatakse 3,5 km kaetud juhet.	Kohanemine	Energia, varustus-kindlus	maapiirkond	2027	Keskpinge elektrivõrgu kliimakindlus on paranenud	Elektrilevi OÜ (jaotusvõrgu ettevõtte)	Elektrilevi OÜ (jaotusvõrgu ettevõtte)	N/A	Investeeringute plaani
Daisy:(Saue) rekonstrueerimine kaitserakenduse tagamiseks	Kohanemine	Energia, varustus-kindlus	maapiirkond	2026	Madalpinge elektrivõrgu kliimakindlus on paranenud	Elektrilevi OÜ (jaotusvõrgu ettevõtte)	Elektrilevi OÜ (jaotusvõrgu ettevõtte)	N/A	Investeeringute plaani
Nissi:(Turba) rekonstrueerimine kaitserakenduse tagamiseks	Kohanemine	Energia, varustus-kindlus	maapiirkond	2026	Madalpinge elektrivõrgu kliimakindlus on paranenud	Elektrilevi OÜ (jaotusvõrgu ettevõtte)	Elektrilevi OÜ (jaotusvõrgu ettevõtte)	N/A	Investeeringute plaani

Tegevuse nimetus	Seotud kategooria	Sektor (KCS)	Asukoht	Ajastus	Eesmärk	Vastutav organisatsioon	Vastutav struktuuriüksus	Peamised moodsused	Peavoolu lähenemisviis
Turba-2:(Turba) rekonstrueerimine kaitserakenduse tagamiseks	Kohanemine	Energia, varustus-kindlus	maapiirkond	2026	Madalpinge elektrivõrgu kliimakindlus on paranenud	Elektrilevi OÜ (jaotusvõrgu ettevõtte)	Elektrilevi OÜ (jaotusvõrgu ettevõtte)	N/A	Investeeringute plaani
Valingu mõisa:(Turba) rekonstrueerimine kaitserakenduse tagamiseks	Kohanemine	Energia, varustus-kindlus	maapiirkond	2026	Madalpinge elektrivõrgu kliimakindlus on paranenud	Elektrilevi OÜ (jaotusvõrgu ettevõtte)	Elektrilevi OÜ (jaotusvõrgu ettevõtte)	N/A	Investeeringute plaani
Saue sovhoos:(Saue) rekonstrueerimine kaitserakenduse tagamiseks	Kohanemine	Energia, varustus-kindlus	maapiirkond	2026	Madalpinge elektrivõrgu kliimakindlus on paranenud	Elektrilevi OÜ (jaotusvõrgu ettevõtte)	Elektrilevi OÜ (jaotusvõrgu ettevõtte)	N/A	Investeeringute plaani
Saue sovhoos:(Saue) rekonstrueerimine kaitserakenduse tagamiseks	Kohanemine	Energia, varustus-kindlus	maapiirkond	2026	Madalpinge elektrivõrgu kliimakindlus on paranenud	Elektrilevi OÜ (jaotusvõrgu ettevõtte)	Elektrilevi OÜ (jaotusvõrgu ettevõtte)	N/A	Investeeringute plaani
Nooruse(Turba) rekonstrueerimine kaitserakenduse tagamiseks	Kohanemine	Energia, varustus-kindlus	maapiirkond	2026	Madalpinge elektrivõrgu kliimakindlus on paranenud	Elektrilevi OÜ (jaotusvõrgu ettevõtte)	Elektrilevi OÜ (jaotusvõrgu ettevõtte)	N/A	Investeeringute plaani
Valingu mõisa:(Turba) rekonstrueerimine kaitserakenduse tagamiseks	Kohanemine	Energia, varustus-kindlus	maapiirkond	2026	Madalpinge elektrivõrgu kliimakindlus on paranenud	Elektrilevi OÜ (jaotusvõrgu ettevõtte)	Elektrilevi OÜ (jaotusvõrgu ettevõtte)	N/A	Investeeringute plaani

Tegevuse nimetus	Seotud kategooria	Sektor (KCS)	Asukoht	Ajastus	Eesmärk	Vastutav organisatsioon	Vastutav struktuuriüksus	Peamised moodsused	Peavoolu lähenemisviis
Esku:(Turba) paljasjuhtme asendamine rippkeerdkaabliga	Kohanemine	Energia, varustus-kindlus	maapiirkond	2026	Madalpinge elektrivõrgu kliimakindlus on paranenud	Elektrilevi OÜ (jaotusvõrgu ettevõtte)	Elektrilevi OÜ (jaotusvõrgu ettevõtte)	N/A	Investeeringute plaani
Kokuta:(Turba) paljasjuhtme asendamine rippkeerdkaabliga	Kohanemine	Energia, varustus-kindlus	maapiirkond	2026	Madalpinge elektrivõrgu kliimakindlus on paranenud	Elektrilevi OÜ (jaotusvõrgu ettevõtte)	Elektrilevi OÜ (jaotusvõrgu ettevõtte)	N/A	Investeeringute plaani
(Turba) paljasjuhtme asendamine rippkeerdkaabliga	Kohanemine	Energia, varustus-kindlus	maapiirkond	2026	Madalpinge elektrivõrgu kliimakindlus on paranenud	Elektrilevi OÜ (jaotusvõrgu ettevõtte)	Elektrilevi OÜ (jaotusvõrgu ettevõtte)	N/A	Investeeringute plaani
(Nõmme) rekonstrueerimine kaitserakenduse tagamiseks	Kohanemine	Energia, varustus-kindlus	maapiirkond	2026	Madalpinge elektrivõrgu kliimakindlus on paranenud	Elektrilevi OÜ (jaotusvõrgu ettevõtte)	Elektrilevi OÜ (jaotusvõrgu ettevõtte)	N/A	Investeeringute plaani

2.2 Rahastamisviis

#	Tegevus	Kogumaks umus (€)	Tegevuse tüüp	Väljatöötamise staadium	Eeldatav eelarve- periood	Tulu- allikad	Majanduslik kasu	Finants-tulu tüüp ja tase? (Turuhind, alla turuhinna, ei kohaldu)	Kooskõla EUSF takso- noomiaga	Rahastamis mudel
1	Saue linna Rauna tn piirkonna lahkvoolse sademeveesüsteemi väljaehitamine	710 000	Kohanemis- investeering	Rakendamisel	2025- 2027	Ei	parandab elukeskkonda ja suurendab kinnisvara väärtust	Turuhind	Jah	KOV eelarve + toetused
2	Saue linna eelvoolusüsteemide parendamine, tagamaks ÜVK väljaarendamise eeldused linna tagamaal	100 000	Kohanemis- investeering	Rakendamisel	2028- 2029	Ei	loob eeldused uute arenduste tekkeks	Turuhind	Jah	KOV eelarve + toetused
3	Laagri aleviku Seljaku tänavalt sademevee kogumise projekt	100 000	Kohanemis- investeering	Rakendamisel	2027	Ei	vähendab üleujutuskahtlusi ja kaitseb kinnisvara	Turuhind	Jah	KOV eelarve + toetused
4	Kraavi rajamine ja korrastamine Turba alevikus sademevee äravoolu tagamiseks Turba aleviku idaosast	70 000	Kohanemis- investeering	Rakendamisel	2029+	Ei	parandab elamupiirkonna atraktiivsust ja vähendab kahjusid	Turuhind	Jah	KOV eelarve + toetused
5	Sademevee äravoolu tagamine Turba aleviku Jaama teel	30 000	Kohanemis- investeering	Rakendamisel	2029+	Ei	tagab funktsionaalsuse	Turuhind	Jah	KOV eelarve + toetused
6	Regulaarne sadeveesüsteemide hooldus (truupide ja kraavide korrashoid ning vajadusel süvendamine; kopratammide eemaldamine; puude ja võsa eemaldamine;	600 000	Kohanemishaldus	Rakendamisel	2025-...	Ei	vähendab üleujutuskahtlusi ja kaitseb kinnisvara	Turuhind	Jah	KOV eelarve + toetused

#	Tegevus	Kogumaks umus (€)	Tegevuse tüüp	Väljatöötamise staadium	Eeldatav eelarve- periood	Tulu- allikad	Majanduslik kasu	Finants-tulu tüüp ja tase? (Turuhind, alla turuhinna, ei kohaldu)	Kooskõla EUSF takso- noomiaga	Rahastamis mudel
	sadeveetorustike läbipesu, drenažitorustike korrashoid)									
7	Valla linnalise piirkonna (Saue linna, Laagri aleviku piirkond) avaliku ruumi, teede-tänavate ja parkimisalade arendustes näha detailplaneeringutes ja projekteerimistingimustes ette täiendavad nõuded sadevete ärajuhtimise lahendustele	Eel- hindamisel	Kohanemishaldus	Rakendamisel	2025- ...	Ei	tõstab kinnisvara väärtust ja vähendab kahjusid üleujutustest	Ei kohaldu	Jah	KOV eelarve
8	Uute tööstus-, logistika- ja äripiirkondade arendustes näha detailplaneeringutes ja projekteerimistingimustes ette täiendavad nõuded sadevete ärajuhtimise lahendustele, sadevee ringlusse võtule, kuumasaarte vältimisele ning hoonete jahutusvajaduse vähendamisele	Eel- hindamisel	Kohanemishaldus	Rakendamisel	2025- ...	Ei	soodustab investee- ringuid ja arendab kliimakindlat ärikeskkonda	Ei kohaldu	Jah	

#	Tegevus	Kogumaks umus (€)	Tegevuse tüüp	Väljatöötamise staadium	Eeldatav eelarve- periood	Tulu- allikad	Majanduslik kasu	Finants-tulu tüüp ja tase? (Turuhind, alla turuhinna, ei kohaldu)	Kooskõla EUSF takso- noomiaga	Rahastamis mudel
9	Uute elamupiirkondade arendustes näha detailplaneeringutes ja projekteerimistingimustes ette täiendavad nõuded sadevete ärajuhtimise lahendustele, sadevee ringlusse võtule, kuumasaarte vältimisele ning hoonete jahutusvajaduse vähendamisele	Eel- hindamisel	Kohanemishaldus	Rakendamisel	2025- ...	Ei	soodustab investeerimist ja arendab kliimakindlat ärikeskkonda	Ei kohaldu	Jah	
10	Rohefaktori rakendamine detailplaneeringutes	Eel- hindamisel	Kohanemishaldus	rakendamisel	2027-	Ei	parandab elukeskkonda ja suurendab kinnisvara väärtust	Ei kohaldu	Jah	
11	Saue vallale kuuluvate hoonete energiatõhusaks rekonstrueerimine ja taastuvenergia lahenduste rakendamine	500 000	Kohanemis- investeering	Rakendamisel	2025- 2030	Ei	vähendab energiakulusid	Turuhind	Jah	KOV eelarve + toetused
12	Saue kooli olemasoleva hoone rekonstrueerimine	12 150 000	Kohanemis- investeering	Rakendamisel	2025- 2029	Ei	vähendab energiakulusid	Turuhind	Jah	KOV eelarve + toetused
13	Laagri uue haridusmaja I etapi ehitamine	8 000 000	Kohanemis- investeering	Rakendamisel	2029- 2030	Ei	parandab elukeskkonda ja suurendab	Turuhind	Jah	KOV eelarve + toetused

#	Tegevus	Kogumaks umus (€)	Tegevuse tüüp	Väljatöötamise staadium	Eeldatav eelarve- periood	Tulu- allikad	Majanduslik kasu	Finants-tulu tüüp ja tase? (Turuhind, alla turuhinna, ei kohaldu)	Kooskõla EUSF takso- noomiaga	Rahastamis mudel
							piirkonna atraktiivsust			
14	Turba lasteaed- põhikoolile uue lasteaiahoone ehitamine koolihoone juurdeehitusena	3 500 000	Kohanemis- investeering	Rakendamisel	2027- 2028	Ei	parandab elukeskkonda ja suurendab kinnisvara piirkonna atraktiivsust	Turuhind	Jah	KOV eelarve + toetused
15	Kaugküttetorustike rekonstrueerimine Turbas erasektori poolt	eel- hindamisel	Kohanemisinvest eering	Rakendamisel		Ei	vähendab energiakulusid (energia- kadusid)	Turuhind	Jah	erasektor (kaugkütte ettevõtte)
16	Olemasolevate kommunikatsioonide (elektri- ja sidevõrgud) maa alla viimise soodustamine ja aktiivne suhtlemine võrguvaldajatega	Eel- hindamisel	Kohanemisinvest eering	Rakendamisel	2026-	Ei	soodustab investeeringuid ja arendab kliimakindlat ärikeskkonda	Turuhind	Jah	Erasektor (elektri jaotusvõrgu ja tele- kommunikat siooni ettevõtted)
17	Saue valla teede ja tänavate teehoiutööd	1 809 540	Kohanemis- investeering	Rakendamisel	2025- 2030	Ei	soodustab investeeringuid ja arendab kliimakindlat ärikeskkonda	Turuhind	Jah	KOV eelarve
18	Saue linna tänavate teehoiutööd	8 184 000	Kohanemis- investeering	Rakendamisel	2025- 2030	Ei	soodustab investeeringuid ja arendab kliimakindlat ärikeskkonda	Turuhind	Jah	KOV eelarve + arendajad + toetused
19	Saue linna keskusala välja arendamine	590 000	kohanemishaldus	Kavandamisel	2030-...	Ei	parandab elukeskkonda ja suurendab	Ei kohaldu	Jah	KOV eelarve + toetused

#	Tegevus	Kogumaks umus (€)	Tegevuse tüüp	Väljatöötamise staadium	Eeldatav eelarve- periood	Tulu- allikad	Majanduslik kasu	Finants-tulu tüüp ja tase? (Turuhind, alla turuhinna, ei kohaldu)	Kooskõla EUSF takso- noomiaga	Rahastamis mudel
							piirkonna atraktiivsust			
20	Inimeste keskkonnateadlikkuse tõstmine, koolituste korraldamine jms.	Eel- hindamisel	Kohanemishaldus	Rakendamisel	2026 -...	Ei	suurendab elanike oskusi ja loob nõudlust	Ei kohaldu	Jah	KOV eelarve, projektide vahendid
21	"Rohelise aia" kampaania - elanike teavitamine, kuidas kujundada vett läbilaskvat aeda, millised on põuakindlad taime- ja muruliigid	Eel- hindamisel	Kohanemishaldus	Rakendamisel	2027 -...	Ei	suurendab laste teadmisi ja oskusi	Ei kohaldu	Jah	KOV eelarve, projektide vahendid
22	Keskkonnateadlikkust ja valla keskkonnaprobleeme, sh energiatõhusust puudutava info lülitamine valla koolide ja lasteaegade õppekavadesse. Loodushariduse päevad koolides	Eel- hindamisel	Kohanemishaldus	Rakendamisel	2027 -...	Ei	suurendab elanike oskusi ja loob nõudlust	Ei kohaldu	Jah	KOV eelarve
23	Kriisiplaanide koostamine teenuste toimepidevuse tagamiseks	Eel- hindamisel	Kohanemishaldus	Rakendamisel	2028 -...	Ei	vähendab majandus- kahjusid kriisi- olukordades	Ei kohaldu	Jah	
24	Varude plaanide ja käitumisjuhendite koostamine teenusmajadele	Eel- hindamisel	Kohanemishaldus	Rakendamisel	2027		suurendab kogukondade valmisolekut kriisideks	Ei kohaldu	Jah	KOV eelarve

#	Tegevus	Kogumaks umus (€)	Tegevuse tüüp	Väljatöötamise staadium	Eeldatav eelarve- periood	Tulu- allikad	Majanduslik kasu	Finants-tulu tüüp ja tase? (Turuhind, alla turu hinna, ei kohaldu)	Kooskõla EUSF takso- noomiaga	Rahastamis mudel
25	AS-i KOVEK ja Saue Vallavarahalduse tehnilise baasi kaasajastamine teenuste toimepidevuse tagamiseks ja kriisiolukordades reageerimiseks	Eel- hindamisel	Kohanemis- investeering	Rakendamisel	2028 -...	Ei	<i>vähendab katkestuste kulusid</i>	Turuhind	Jah	KOV + AS KOVEK
26	Saue Vallavalitsuse ja allasutuste personali teadlikkuse tõstmine ja kaasamine kriiside lahendamisse	Eel- hindamisel	Kohanemishaldus	Rakendamisel	2026 -...	Ei	<i>parandab tööjõu valmisolekut ja vähendab majanduslikke riske</i>	Ei kohaldu	Jah	KOV eelarve
27	Vahendite soetamine (suurema võimsusega generaatorid, evakuatsioonikohtade välivoodid, joogivee mahutid)	Eel- hindamisel	Kohanemis- investeering	Rakendamisel	2026 -...	Ei	tagab ettevõtluse ja teenuste jätkumise kriisi ajal	Turuhind	Jah	KOV eelarve
28	Tehniliste lahenduste loomine (nt andmeside, kommunikatsioon, alternatiivne küte)	Eel- hindamisel	Kohanemis- investeering	Rakendamisel	2026 -...	Ei	suurendab ettevõtluse vastupidavust ja vähendab kahjusid	Turuhind	Jah	KOV eelarve
29	Kerksuskeskuste toimepidevuse võimestamine	Eel- hindamisel	Kohanemishaldus	Rakendamisel	2027 -...	Ei	toetab kohalikku majandust kriisi-olukordades ja loob	Ei kohaldu	Jah	KOV eelarve+ Päästeameti toetused

#	Tegevus	Kogumaks umus (€)	Tegevuse tüüp	Väljatöötamise staadium	Eeldatav eelarve- periood	Tulu- allikad	Majanduslik kasu	Finants-tulu tüüp ja tase? (Turuhind, alla turu hinna, ei kohaldu)	Kooskõla EUSF takso- noomiaga	Rahastamis mudel
							kogukondlikke tugipunkte			
30	Allasutustega suhtlemine, nõustamine ning teenuste toimepidevuse tagamise planeerimine	Eel- hindamisel	Kohanemishaldus	Rakendamisel	2026 -...	Ei	vähendab katkestuste kulusid	Ei kohaldu	Jah	
31	Luu korteriühistute ja külaseltside kontaktisikute võrgustik, kelle kaudu tekitada inimestes protsessis osalemise tunnetus, et elanikud on valla kriisipartnerid, mitte lihtsalt kuulajad	Eel- hindamisel	Kohanemishaldus	Rakendamisel	2026 -...	Ei	tõstab kogukondade valmisolekut ja vähendab kriiside majanduslikku mõju	Ei kohaldu	Jah	
32	Riisipere-Hingu vahelise lõigu keskpinge võrgu parendamine. Tööde raames paigaldatakse 2,1 km kaetud juhett.	58 422	Kohanemis- investeering	Rakendamisel	2026	Ei	suurendab varustus- kindlust	Turuhind	Jah	erasektor (jaotusvõrgu ettevõtte Elektrilevi OÜ)
33	Rummu keskpinge võrgu parendamine. Tööde raames paigaldatakse 1,7 km kaetud juhett.	47 294	Kohanemis- investeering	Rakendamisel	2026	Ei	suurendab varustus- kindlust	Turuhind	Jah	erasektor (jaotusvõrgu ettevõtte Elektrilevi OÜ)
34	Rummu-Pihla keskpinge võrgu parendamine. Tööde raames paigaldatakse 1,3 km maakaablit, 2,3	290 000	Kohanemis- investeering	Rakendamisel	2026	Ei	suurendab varustus- kindlust	Turuhind	Jah	erasektor (jaotusvõrgu ettevõtte Elektrilevi OÜ)

#	Tegevus	Kogumaks umus (€)	Tegevuse tüüp	Väljatöötamise staadium	Eeldatav eelarve- periood	Tulu- allikad	Majanduslik kasu	Finants-tulu tüüp ja tase? (Turuhind, alla turuhinna, ei kohaldu)	Kooskõla EUSF takso- noomiaga	Rahastamis mudel
	km kaetud juheta ja uuendatakse 2 alajaama.									
35	Laitse asula ettevalmistustööd tööpinge üleviimise I etapp. Tööde raames paigaldatakse 10,5 km maakaablit, 0,5 km kaetud juheta ja uuendatakse 4 alajaama.	740 000	Kohanemis- investeering	Rakendamisel	2026	Ei	suurendab varustus- kindlust	Turuhind	Jah	erasektor (jaotusvõrgu ettevõtte Elektrilevi OÜ)
36	Keila-Tutermaa keskpinge võrgu parendamine. Tööde raames paigaldatakse 6,3 km maakaablit, 0,9 km kaetud juheta ja uuendatakse 6 alajaama.	505 490	Kohanemis- investeering	Rakendamisel	2026	Ei	suurendab varustus- kindlust	Turuhind	Jah	erasektor (jaotusvõrgu ettevõtte Elektrilevi OÜ)
37	Harku-Liikva keskpinge võrgu parendamine. Tööde raames paigaldatakse 0,2 km maakaablit ja 0,2 km kaetud juheta.	4 500	Kohanemis- investeering	Rakendamisel	2026	Ei	suurendab varustus- kindlust	Turuhind	Jah	erasektor (jaotusvõrgu ettevõtte Elektrilevi OÜ)
38	Laitse-Munalaskme vahelise lõigu keskpinge võrgu parendamine. Tööde raames paigaldatakse 5,4 km kaetud juheta.	127 350	Kohanemis- investeering	Rakendamisel	2026	Ei	suurendab varustus- kindlust	Turuhind	Jah	erasektor (jaotusvõrgu ettevõtte Elektrilevi OÜ)

#	Tegevus	Kogumaks umus (€)	Tegevuse tüüp	Väljatöötamise staadium	Eeldatav eelarve- periood	Tulu- allikad	Majanduslik kasu	Finants-tulu tüüp ja tase? (Turuhind, alla turuhinna, ei kohaldu)	Kooskõla EUSF takso- noomiaga	Rahastamis mudel
39	Laitse-Munalaskme vahelise lõigu keskpingevõrgu parendamine. Tööde raames paigaldatakse 2,7 km kaetud juhet.	75 114	Kohanemis- investeering	Rakendamisel	2026	Ei	suurendab varustus- kindlust	Turuhind	Jah	erasektor (jaotusvõrgu ettevõtte Elektrilevi OÜ)
40	Saue-Tutermaa vahelise lõigu keskpingevõrgu parendamine. Tööde raames paigaldatakse 2,2 km kaetud juhet.	64 844	Kohanemis- investeering	Rakendamisel	2026	Ei	suurendab varustus- kindlust	Turuhind	Jah	erasektor (jaotusvõrgu ettevõtte Elektrilevi OÜ)
41	Laitse keskpingevõrgu parendamine. Tööde raames paigaldatakse 6,2 km maakaablit, 2,3 km kaetud juhet ja uuendatakse 6 alajaama.	730 023	Kohanemis- investeering	Rakendamisel	2027	Ei	suurendab varustus- kindlust	Turuhind	Jah	erasektor (jaotusvõrgu ettevõtte Elektrilevi OÜ)
42	Keila-Jõgisoo keskpingevõrgu parendamine. Tööde raames paigaldatakse 5,9 km maakaablit ja uuendatakse 4 alajaama.	537 423	Kohanemis- investeering	Rakendamisel	2027	Ei	suurendab varustus- kindlust	Turuhind	Jah	erasektor (jaotusvõrgu ettevõtte Elektrilevi OÜ)
43	Haiba-Varbola keskpingevõrgu parendamine. Tööde raames paigaldatakse 3,5 km kaetud juhet.	97 370	Kohanemis- investeering	Rakendamisel	2027	Ei	suurendab varustus- kindlust	Turuhind	Jah	erasektor (jaotusvõrgu ettevõtte Elektrilevi OÜ)

#	Tegevus	Kogumaks umus (€)	Tegevuse tüüp	Väljatöötamise staadium	Eeldatav eelarve- periood	Tulu- allikad	Majanduslik kasu	Finants-tulu tüüp ja tase? (Turuhind, alla turuhinna, ei kohaldu)	Kooskõla EUSF takso- noomiaga	Rahastamis mudel
44	Daisy:(Saue) rekonstrueerimine kaitserakenduse tagamiseks	5 506	Kohanemis- investeering	Rakendamisel	2026	Ei	suurendab varustus- kindlust	Turuhind	Jah	erasektor (jaotusvõrgu ettevõtte Elektrilevi OÜ)
45	Nissi:(Turba) rekonstrueerimine kaitserakenduse tagamiseks	42 123	Kohanemis- investeering	Rakendamisel	2026	Ei	suurendab varustus- kindlust	Turuhind	Jah	erasektor (jaotusvõrgu ettevõtte Elektrilevi OÜ)
46	Turba-2:(Turba) rekonstrueerimine kaitserakenduse tagamiseks	34 860	Kohanemis- investeering	Rakendamisel	2026	Ei	suurendab varustus- kindlust	Turuhind	Jah	erasektor (jaotusvõrgu ettevõtte Elektrilevi OÜ)
47	Valingu mõisa:(Turba) rekonstrueerimine kaitserakenduse tagamiseks	3 500	Kohanemis- investeering	Rakendamisel	2026	Ei	suurendab varustus- kindlust	Turuhind	Jah	erasektor (jaotusvõrgu ettevõtte Elektrilevi OÜ)
48	Saue sovhoos:(Saue) rekonstrueerimine kaitserakenduse tagamiseks	44 100	Kohanemis- investeering	Rakendamisel	2026	Ei	suurendab varustus- kindlust	Turuhind	Jah	erasektor (jaotusvõrgu ettevõtte Elektrilevi OÜ)
49	Nooruse(Turba) rekonstrueerimine kaitserakenduse tagamiseks	3 500	Kohanemis- investeering	Rakendamisel	2026	Ei	suurendab varustus- kindlust	Turuhind	Jah	erasektor (jaotusvõrgu ettevõtte Elektrilevi OÜ)
50	Valingu mõisa:(Turba) rekonstrueerimine	3 500	Kohanemis- investeering	Rakendamisel	2026	Ei	suurendab varustus- kindlust	Turuhind	Jah	erasektor (jaotusvõrgu ettevõtte

#	Tegevus	Kogumaks umus (€)	Tegevuse tüüp	Väljatöötamise staadium	Eeldatav eelarve- periood	Tulu- allikad	Majanduslik kasu	Finants-tulu tüüp ja tase? (Turuhind, alla turuhinna, ei kohaldu)	Kooskõla EUSF takso- noomiaga	Rahastamis mudel
	kaitserakenduse tagamiseks									Elektrilevi OÜ)
51	Esku:(Turba) paljasjuhtme asendamine rippkeerdkaabliga	8 752	Kohanemis- investeering	Rakendamisel	2026	Ei	suurendab varustus- kindlust	Turuhind	Jah	erasektor (jaotusvõrgu ettevõtte Elektrilevi OÜ)
52	Kokuta:(Turba) paljasjuhtme asendamine rippkeerdkaabliga	2 888	Kohanemis- investeering	Rakendamisel	2026	Ei	suurendab varustus- kindlust	Turuhind	Jah	erasektor (jaotusvõrgu ettevõtte Elektrilevi OÜ)
53	(Turba) paljasjuhtme asendamine rippkeerdkaabliga	3 872	Kohanemis- investeering	Rakendamisel	2026	Ei	suurendab varustus- kindlust	Turuhind	Jah	erasektor (jaotusvõrgu ettevõtte Elektrilevi OÜ)
54	(Nõmme) rekonstrueerimine kaitserakenduse tagamiseks	36 413	Kohanemis- investeering	Rakendamisel	2026	Ei	suurendab varustus- kindlust	Turuhind	Jah	erasektor (jaotusvõrgu ettevõtte Elektrilevi OÜ)

2.3 Keskmise ja pikaajalise rakenduskava ja projektide nimekiri (5+ aastat)

Vastavalt Eesti Vabariigis kehtivatele õigusaktidele ja sellest tulenevale praktikale peavad omavalitsused koostama eelarvestrateegiad vähemalt neljaks aastaks. Seetõttu toimub omavalitsuste finantsplaneerimine 4-5 aastase perspektiiviga. Samuti näeb Riigiteede tehoiukava ette investeeringud kuni 4 aastaks. Taristuomanike (eelkõige erasektori), investeeringuplaanid koos prognoositavate maksumustega koostatakse 2-3 aastaks. Saue valla eelarvestrateegia on koostatud aastani 2033 ja sellest tulenevalt on 5+ aastat (2030+) tegevused kavandatud osaliselt tegevustena ilma konkreetse maksumuse ja ka konkreetse elluviimise ajata.

#	Tegevus	Kogumaksumus (€)	Tegevuse tüüp	Väljatöötamise staadium	Eeldatav eelarveperiood	Tuluallikad	Majanduslik kasu	Finantstulu tüüp ja tase? (Turuhind, alla turuhinna, ei kohaldu)	Kooskõla EUSF taksonoomiaga	Rahastamismudel
1	Sademevete arengukava investeeringud	150 000	Kohanemis-investeeringud	Kavandamisel	2031-2033	Ei	Tagab funktsionaalsuse	Turuhind	Jah	KOV eelarve + toetused
2	Saue vallale kuuluvate hoonete energiatõhusaks rekonstrueerimine ja taastuenergia lahenduste rakendamine	300 000	Kohanemis-investeering	Kavandamisel	2031-2033	Ei	vähendab energiakulusid	Turuhind	Jah	KOV eelarve + toetused
3	Kaasiku kasvupiirkonna uue lasteaia rajamine	3 000 000	Kohanemis-investeering	Kavandamisel	2031-2033	Ei			Jah	KOV eelarve + toetused
4	Saue linna tänavate tehoiutööd	1 375 000	Kohanemis-investeeringud	Kavandamisel	2031-2033	Ei	Soodustab investeeringuid ja arendab kliimakindlat ärikeskkond	Turuhind	Jah	KOV eelarve + arendajad + toetused
5	Saue linna keskusalala välja arendamine	290 000	Kohanemis-investeering	Kavandamisel	2031-2033	Ei	parandab elukeskkonda ja suurendab	Turuhind	Jah	KOV eelarve + toetused

#	Tegevus	Kogumaksumus (€)	Tegevuse tüüp	Väljatöötamise staadium	Eeldatav eelarveperiood	Tuluallikad	Majanduslik kasu	Finantstulu tüüp ja tase? (Turuhind, alla turuhinna, ei kohaldu)	Kooskõla EUSF taksonoomiaga	Rahastamismudel
							piirkonna atraktiivsust			
6	Jalutusraja ja pargiala väljaarendamine Pääsküla jõe kallasraja baasil Laagri alevikus (Laagris Lumeveski pargi rajamine)	300 000	Kohanemisinvesteering	Kavandamisel	2031-2033	Ei	parandab elukeskkonda ja suurendab piirkonna atraktiivsust	Turuhind	Jah	KOV eelarve +toetused
7	Valla linnalise piirkonna (Saue linna, Laagri aleviku piirkond) avaliku ruumi, teede-tänavate ja parkimisalade arendustes näha detailplaneeringutes ja projekteerimistingimustes ette täiendavad nõuded sadevete ärajuhtimise lahendustele	eelhindamisel	Kohanemishaldus	Rakendamisel	2030+	Ei	tõstab kinnisvara väärtust ja vähendab kahjusid üleujutustest	Ei kohaldu	Jah	
8	Uute tööstus-, logistika- ja äripiirkondade arendustes näha detailplaneeringutes ja projekteerimistingimustes ette täiendavad nõuded sadevete ärajuhtimise lahendustele	eelhindamisel	Kohanemishaldus	Rakendamisel	2030+	Ei	soodustab investee ringuid ja arendab kliimakindlat ärikeskkonda	Ei kohaldu	Jah	
9	Uute elamupiirkondade arendustes näha	eelhindamisel	Kohanemishaldus	Rakendamisel	2030+	Ei	tõstab elamupiirkondade atraktiivsust	Ei kohaldu	Jah	

#	Tegevus	Kogumaksumus (€)	Tegevuse tüüp	Väljatöötamise staadium	Eeldatav eelarveperiood	Tuluallikad	Majanduslik kasu	Finantstulu tüüp ja tase? (Turuhind, alla turuhinna, ei kohaldu)	Kooskõla EUSF taksonoomiaga	Rahastamismudel
	detailplaneeringutes ja projekteerimistingimustes ette täiendavad nõuded sadevete ärajuhtimise lahendustele									
10	Regulaarne sadeveesüsteemide hooldus (truupide ja kraavide korrashoid ning vajadusel süvendamine; kopratamiste eemaldamine; puude ja võsa eemaldamine; sadeveetorustike läbipesu, drenaažitorustike korrashoid	eelhindamisel	Kohanemisinvesteering	Rakendamisel	2025-...	Ei	vähendab taristu remondikulusid ja hoiab süsteeme toimivana	Turuhind	Jah	KOV eelarve + toetused
11	Inimeste keskkonnateadlikkuse tõstmine, koolituste korraldamine jms.	eelhindamisel	Kohanemishaldus	Rakendamisel	2026 -...	Ei	suurendab elanike oskusi ja loob nõudlust	Ei kohaldu	Jah	KOV eelarve + projektivahendid
12	Keskkonnateadlikkust ja valla keskkonnaprobleeme, sh energiatõhusust puudutava info lülitamine valla koolide ja lasteaedade õppekavadesse	eelhindamisel	Kohanemishaldus	Rakendamisel	2027 -...	Ei	Ei kohaldu	Ei kohaldu	Jah	KOV eelarve
13	Kriisiplaanide koostamine teenuste	eelhindamisel	Kohanemishaldus	Rakendamisel	2028 -...	Ei	vähendab majanduskahjusid	Ei kohaldu	Jah	

#	Tegevus	Kogumaksumus (€)	Tegevuse tüüp	Väljatöötamise staadium	Eeldatav eelarveperiood	Tuluallikad	Majanduslik kasu	Finantstulu tüüp ja tase? (Turuhind, alla turuhinna, ei kohaldu)	Kooskõla EUSF taksonoomiaga	Rahastamismudel
	toimepidevuse tagamiseks						kriisi-olukordades			
14	Saue Vallavarahalduse tehnilise baasi kaasajastamine teenuste toimepidevuse tagamiseks ja kriisiolukordades reageerimiseks	eelhindamisel	Kohanemis-investeering	Rakendamisel	2030 -...	Ei	vähendab katkestuste kulusid	Turuhind	Jah	KOV + AS KOVEK
15	Saue Vallavalitsuse ja allasutuste personali teadlikkuse tõstmine ja kaasamine kriiside lahendamisse	eelhindamisel	Kohanemishaldus	Rakendamisel	2031 -...	Ei	parandab tööjõu valmisolekut ja vähendab majanduslikke riske	Ei kohaldu	Jah	KOV eelarve
16	Vahendite soetamine (suurema võimsusega generaatorid, evakuatsioonikohtade välivoodid, joogivee mahutid)	eelhindamisel	Kohanemis-investeering	Rakendamisel	2034 -...	Ei	tagab ettevõtluse ja teenuste jätkumise kriisi ajal	Turuhind	Jah	KOV eelarve
17	Tehniliste lahenduste loomine (nt andmeside, kommunikatsioon, alternatiivne küte)	eelhindamisel	Kohanemis-investeering	Rakendamisel	2035 -...	Ei	suurendab ettevõtluse vastupidavust ja vähendab kahjusid	Turuhind	Jah	
18	Kerksuskeskuste toimepidevuse võimestamine	eelhindamisel	Kohanemishaldus	Rakendamisel	2037 -...	Ei	toetab kohalikku majandust kriisiolukordades ja loob kogu-	Ei kohaldu	Jah	KOV eelarve+ Päästeameti toetused

#	Tegevus	Kogumaksumus (€)	Tegevuse tüüp	Väljatöötamise staadium	Eeldatav eelarveperiood	Tuluallikad	Majanduslik kasu	Finantstul u tüüp ja tase? (Turuhind, alla turu hinna, ei kohaldu)	Kooskõla EUSF taksonoomiaga	Rahastamis mudel
							kondlikke tugipunkte			
19	Allasutustega suhtlemine, nõustamine ning teenuste toimepidevuse tagamise planeerimine	eelhindamisel	Kohanemishaldus	Rakendamisel	2038 -...	Ei	vähendab katkestuste kulusid	Ei kohaldu	Jah	

2.3.1 Sademevee tegevuskava

Saue Vallavalitsuse tellimisel on 2025. aastal valminud Saue valla sademevee majandamise kava aastateks 2025-2037. Kavas on kirjeldatud olemasolevad ja perspektiivsed sademeveesüsteemide lahendused. Sademevee majandamise kava koostatakse ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni seaduse järgselt vähemalt 12 aastaks. Kava vaadatakse üle vähemalt kord nelja aasta tagant ja vajaduse korral seda korrigeeritakse. Seejuures tuleb kava täiendada nii, et käsitletava perioodi pikkus oleks taas vähemalt 12 aastat.

Saue valla enamikes piirkondades juhitakse sademevett ära enamasti kraavide ja ojade abil. Osades asulates on rajatud sademeveetorustike ja/või drenaaži süsteeme. Paljud kraavid ja ojad, kuhu sademevesi suunatakse, on kasutusel maaparandusehitiste eesvooludena, millest osad on riigi poolt korrashoitavad ühiseesvoolud. Sademevesi juhitakse kraavide ja ojade kaudu Vääna jõkke, Keila jõkke, Maidla jõkke, Vasalemma jõkke, Hingu ojasse ning seal edasi merre.

Saue valla sademe- ja liigvee ärajuhtimise rajatised kuuluvad erinevatele omanikele - Saue vallale; AS-le Kovek; riigile (RMK, Maa- ja Ruumiamet-maaparandussüsteemid, Transpordiamet-riigiteede ääres paiknevad kraavid); muudele juriidilistele isikutele ja eraomanikele. Saue valla olulisemaks vee-ettevõtteks on AS Kovek. Saue linna vee-ettevõtteks on AS Tallinna Vesi.

Saue linna veevarustuse ja kanalisatsiooni investeeringuid planeeritakse järgmiselt: aastaks 2037 on 1990 aastast vanema torustiku asendatud. Sellised torustikke on Saue hetkel ca 15 km (ei ole arvestatud Tallinna ja Saue vahelist survekanalisatsioonitoru). Plaanid täpsustuvad lähtuvalt Saue Vallavalituse plaanidest ja AS Tallinna Vesi investeerimise võimekusest.

Järgmisel aastal 2026 on planeeritud koostöös Saue Vallavalitusega Rauna tn torustike asendamine ja Vallavalituse poolt sademeveetorustiku rajamine - Riigihangete register 6.5.0 . 2027-2028 plaanime Tule tn (Pärnasalu tn - Uusaru tn) torustike rekonstrueerimist mille kohta on projekt juba olemas (lisatud manusena). Edasiste aastate detailset plaani veel ei ole ja kanalisatsiooni osas on eesmärk maksimaalselt teostada täid kaevikuta meetodil ehk CIPP tehnoloogiat kasutades.

Suur arenguteema on Saue ja Tallinna vahelised survekanalisatsioonitorustikud, mille asendus sõltub Saue piirkonna arengust ja vajadusest reoveekoguseid suurendada. See töö on erakordselt mahukas, sõltumas arendajate otsustest ja täpsemast vaatest.

Suured sademeveekogused seavad piirid piirkonna arengule, kuivõrd reovee koguste vastu võtmine on oluliselt häiritud. Sademevesi ja pinnasevesi jõuab reoveekanaliseerimisele. Selle tulemusena töötab Tõkke põik reoveepumpla vihamade korral ja talvise lumesulaveega mitu kuud järjest ilma seisma jäämata. Enne Tõkke põik pumplat on rajatud reovee ülevool raudtee äärsesse kraavi, et kõrge veetaseme korral takistada vee jõudmine majade keldritesse.

Tulenevalt tuleb tegeleda süsteemselt ja järjekindlalt sademevee lahendamise, tuvastada sademevee juhtimise kohtad reoveekanaliseerimise, rakendada selle osas keelavaid meetmeid ja anda aeg sademevee ühenduste likvideerimiseks, teostada järelkontrolli, samuti tagada sademevee ärajuhtimise võimalused kinnistutele ehk arendada piirkonnas sademeveekanaliseerimise, lahti ühendamisega reoveekanaliseerimisest. Oluline on tegeleda ka kinnistul juhitud sademeveekoguste tuvastamisega ja piiramisega. Immutamise võimalused piirkonnas on pea pinnasest tulenevalt võrdlemisi piiratud antud maakasutuse otstarvetes ja hoonestuse-taristu laienemistes. Seetõttu on oluline tegeleda sademevee arendamisega ja sellekohase strateegia loomisega.

3 Innovatsioonipakett

Saue vald kavandab kliimakindluse suurendamiseks tervikliku innovatsioonipaketi, mis ühendab looduspõhised lahendused, kõrgtehnoloogilised digisüsteemid ja kogukonnapõhised uuendused. Innovatsioonipakett on otseselt seotud tegevuskava kohanemisteedega ning rakendub nii tiheasustusaladel (Saue linn, Laagri alevik, Turba) kui ka hajaasustuses (Kernu, Ääsmäe). Lahenduste katsetamine toimub katse- ja näidisprojektide kaudu, kusjuures iga lahendus seotakse konkreetse kohaga ja vajadusega. Innovatsioonipakett on seega strateegiline raamistik, mis võimaldab vallavalitsusel ja erinevatel ettevõtjatel ning arendajatel testida, hinnata ja skaleerida uuendusi, tagades kliimakindluse järkjärgulise kasvu ning suurendades piirkonna konkurentsivõimet.

3.1 Uuenduslike lahenduste kirjeldus

Looduspõhised lahendused:

- Kuumasaare efekti linnalistes piirkondades vähendavad ja sadevee imbumist parandavad kõrghaljastus ja vertikaalsed haljastuslahendused, tiigid, veega täidetud kraavid ja purskkaevud. Samuti vett läbilaskvate pinnakatendite kasutamine.
- Vett läbilaskvad pinnakatted parkimisalade rekonstrueerimisel, et vähendada üleujutuste riski.
- Looduslike immutusalaade ja kraavide korrastamine maapiirkondades (nt Kernu külas), kus põua perioodide ja üleujutuste vaheldumine mõjutab põllumajandust.

Digitaalsed tööriistad:

- Kliimaandmete seiresüsteem – sensorvõrgustik, mis paigaldatakse Saue linna ja Laagri aleviku kriitilistele taristupunktile (nt elektrilajaamad, veepumplad), et koguda reaajas andmeid sademete, tuule ja temperatuuri kohta.
- Varajase hoiatuse platvorm – mobiilirakendus, mis annab põllumajandusega tegelevatele ettevõtetele ja elanikele teavitusi tormide, kuumalainete ja üleujutuste kohta, integreerituna päästeameti ja Elektrilevi süsteemidega.
- Digitaalne kliimaatlas – GIS-põhine tööriist, mis kaardistab riskialad (nt Laagri ja Saue linna madalikud, Turba kraavid) ning seob need planeeringute ja investeeringutega.

Kogukonnapõhised lahendused:

- Kerkuskeskused valla erinevates piirkondades, kus on alternatiivne elektritoide, joogivee mahutid ja varjualad kuumalainete ajal.
- Küla- ja asumiseltside kontaktisikute võrgustik, mis tagab info liikumise kriisiolukorras ja elanike kaasamise otsustusprotsessidesse.
- Valvelasteaiad ja koolid Saue linnas, mis jäävad avatuks kriisiolukordades, et toetada lastega peresid.

Uued
juhtimismudelid:

- Andmepõhine otsustamine – vallavalitsus kasutab kliimaandmete seiresüsteemi tulemusi investeringute prioriseerimiseks.
- Koostöö erasektori taristuettevõtetega – näiteks Tallinna Vesi, Elektrilevi jt kaasatakse taristu uuendamisse, et viia elektriliinid maa alla ja vähendada katkestuste riski.
- Rahvusvaheline innovatsioon – Pathways2Resilience projekti, INTERREG programmide ning muude rahvusvaheliste koostöövõrgustike abil testitakse eeslinnakliimakindluse mudeleid, mis on Eestis unikaalsed ja seovad Tallinna tagamaa eripära rahvusvahelise teaduskoostööga.

3.2 Katsetamise ja hindamise raamistik

Uuenduslike lahendusi katsetatakse katse- ja näidisprojektide kaudu konkreetsetes asukohtades. Näiteks:

- Tiheasustusaladel testitakse looduspõhiseid lahendusi, et hinnata kuumasaare mõju vähenemist ja sadevee äravoolu efektiivsust.
- Saue linnas Rauna tn piirkonnas katsetatakse lahkvolset sademeveesüsteemi, mille toimivust hinnatakse üleujutuste sageduse vähenemise kaudu.
- Turba alevikus viiakse läbi kraavide korrastamise pilootprojekt, mille mõju mõõdetakse põuaperioodide veepuuduse vähenemise ja kinnisvara väärtuse tõusu kaudu.

Hindamiskriteeriumid:

- Taristu töökindlus (nt SAIDI ja SAIFI näitajate paranemine).
- Elanike rahulolu (küsitlused, osalusmäärad kerksuskeskustes).
- Majanduslik mõju (kahjude vähenemine).
- Keskkonnamõju (elurikkuse suurenemine, kuumasaare mõju vähenemine).

Partnerid:

- Kliimaministeerium ja KIK – metoodiline tugi, kliimaatlas jt. vahendid, andmekogud, ja rahastus.
- Elektrilevi, Tallinna Vesi, AS KOVEK jt – taristu uuendused ja hooldus.
- Erasektor, valla ettevõtjad, erinevad uuenduslike lahenduste arendajad (nt koostööplaani SpaceDripiga) – uuenduslike lahenduste katsetamine
- Kohalikud MTÜ-d ja külaseltsid – kogukondlik kaasamine.
- EL struktuurifondid ja Ühtekuuluvusfond – suuremahulised investeringud.
- Pathways2Resilience projekt – rahvusvaheline teadus- ja innovatsioonikoostöö jne.

Skaleerimine:

Eduka katsetamise

korrall rakendatakse lahendused kogu valla territooriumil. Näiteks Laagri looduspõhised lahendused laienevad Saue linna uutele arendustele, Turba kraavide korrastamise mudel rakendatakse ka muudes Saue valla piirkondades ning kliimaandmete seiresüsteem laieneb kogu valla kriitilisele taristule.

4 Piirkondlik suutlikkus

4.1 Oluliste võimaldavate tingimuste roll

Kohalike omavalitsuste roll kliimakindluse suurendamisel on Eestis strateegiliselt oluline, kuid nende tegelik võimekus jääb praegu tagasihoidlikuks. KOV-id seisavad silmitsi mitmete piirangutega, mis tulenevad nii institutsionaalsetest kui ka finantsilistest teguritest. Kuigi tekstilisel tasandil eksisteerivad mitmed strateegiad ja arengukavad, ei ole riiklikul ega omavalitsuste tasandil välja töötatud konkreetseid, rahastusega seotud tegevuskavasid, mis ulatuksid üle viie aasta. Seetõttu on keeruline koostada kesk- ja pikaajalisi projektiplaanid, mis nõuaksid selget ajahorisonti ja rahastuse prognoose.

KOV-ide investeerimisvõimekus sõltub suurel määral Euroopa Liidu poolt Eestile eraldatavatest vahenditest. Kuna periood 2030+ jääb järgmisesse EL finantsperioodi, puuduvad praegu konkreetsete rahalised plaanid, mis annaksid kindlust pikaajaliste kliimakindluse projektide kavandamiseks. See sõltuvus välisest rahastusest vähendab omavalitsuste autonoomiat ning muudab nende strateegilise planeerimise lünklikuks. Samuti piirab see võimet siduda kliimakindluse tõstmise eesmärgi kohalike arengustrateegiatega ja kogukondlike vajadustega.

Lisaks rahastuse ebakindlusele on KOV-ide ressursibaas piiratud: puuduvad piisavad inimressursid, tehniline kompetents ja institutsionaalne tugi, mis võimaldaks süsteemselt kavandada ja ellu viia kliimakindlust suurendavaid tegevusi. KOV-id on sageli sunnitud tegutsema projektipõhiselt, lähtudes lühiajalistest rahastusvoorudest, mis ei toeta pikaajalist visiooni ega järjepidevust. Selline killustatus vähendab võimet rakendada terviklikku ja koordineeritud lähenemist, mis oleks vajalik kliimarisiki maandamiseks ja vastupanuvõime suurendamiseks.

Kohalike omavalitsuste võimekus kliimakindluse tõstmisel on praegu piiratud ning sõltub suurel määral välisest rahastusest ja riiklikest suunistest. Kesk- ja pikaajaliste tegevuskavade puudumine ning rahastuse ebakindlus takistavad strateegilise planeerimise järjepidevust. Kui riiklikul tasandil ei looda selgeid ja rahaliselt tagatud raamistikku, jäävad KOV-ide kliimakindlust suurendavad tegevused fragmentaarseks ja projektipõhiseks, mis ei vasta kliimamuutuste pikaajalistele väljakutsetele.

Teadmised ja andmed	
Puudujäägid	Saue valla kliimakindluse suurendamist piirab asjaolu, et keskkonna-, kliima- ja taristuga seotud andmed on hajutatud erinevates andmebaasides ja registrites, mistõttu puudub omavalitsusel ühtne platvorm kliimarisikide ja keskkonnaseisundi terviklikuks käsitlemiseks. Selline killustatus raskendab nii strateegilist planeerimist kui ka operatiivset seiret.
Võimalused	Vallal tuleb arendada andmeplatvormi, mis koondaks geoinfo (GIS), valgalade, kliimarisikide ja taristu andmed ühtsesse süsteemi, luues aluse paremale otsustusprotsessile ja tõendus põhisele planeerimisele.

Võimekus ja oskused	
Puudujäägid	Praegune võimekus kliimariskide ja seireandmete töötlemisel on ebapiisav ning spetsialistidel puuduvad vajalikud oskused keerukate andmete analüüsimiseks ja tõlgendamiseks. Samuti on piiratud vallavalitsuse ja allasutuste suutlikkus ette valmistada kvaliteetseid projektitaotlusi, mis võimaldaksid rahastust kaasata.
Võimalused	Võimalus peitub süsteemses koolitusprogrammis, mis tõstaks vallavalitsuse ja allasutuste spetsialistide teadmisi ning oskusi, suurendades seeläbi võimet rakendada kliimakindlust toetavaid lahendusi ja edukalt konkureerida rahastusvoorudes.

Käitumuslik muutus	
Puudujäägid	Kogukonna tasandil on madal teadlikkus sademevee tekkekohas käitlemise võimalustest ja looduspõhiste lahenduste rakendamisest. Lisaks on elanike motivatsioon igapäevaste harjumuste muutmiseks, näiteks energiasäästu, rohelaheandmete või vee- ja kanalisatsioonitaristu teadlikuks kasutamiseks erakorralistes ilmastikuoludes, vähene.
Võimalused	Viia läbi sihipäraseid teavitamiskampaaniaid, näiteks kogukonna kliimapäevade korraldamises, ning sobivate toetuskeemide loomises, mis soodustaksid sadevete kogumist ja taaskasutust kohalikes oludes.

Katsetamine, strateegiline õppimine ja reflektiivne kohanemine	
Puudujäägid	Praegu on vallal piiratud võimalused uute ja erinevate lahenduste testimiseks ning puudub süsteemne praktikate kogumise ja jagamise mehhanism. See vähendab võimet õppida varasematest kogemustest ja kohandada strateegiaid vastavalt muutuvatele oludele.
Võimalused	Saue vallavalitsus ja tema allasutused saavad algatada ja eest vedada erinevaid katse- ning näidisprojekte, mis loovad ruumi innovatsiooniks, teadmiste kogumiseks ja reflektiivseks kohanemiseks.

Finantsid ja ressursid	
Puudujäägid	Kohaliku eelarve piiratus takistab suuremahuliste investeeringute tegemist kliimakindluse suurendamiseks ning koostöö erasektoriga on seni olnud ebapiisav. See vähendab vallavalitsuse võimet rakendada pikaajalisi ja kulukaid lahendusi.
Võimalused	Kehtestada arendajatele kohustuslikud panused erakorraliste ilmaolude ja kliimamuutustega seotud riskide maandamiseks ning laiendada rahastuse kaasamist erinevatest Euroopa Liidu ja riiklikest fondidest, sealhulgas KIK, EU LIFE ja Horizon Europe programmidest.

Valitsemine, kaasamine ja koostöö	
Puudujäägid	Praegune koostöö naaberomavalitsuste, riigi struktuuride ja ülikoolidega on ebapiisav ning sidus- ja riskirühmade kaasamine kliimakindluse suurendamisse on olnud piiratud. See vähendab nii teadmiste kui ka ressursside koondamise võimalusi.
Võimalused	Lua kaasamisplatvormid, nii füüsilised kui digitaalsed, mis toetaksid sidus- ja riskirühmade osalemist otsustusprotsessides. Lisaks rakendada

	finantsstiimuleid, mis motiveeriksid erasektorit ja haavatavaid riskirühmi panustama kliimakindluse suurendamisse
--	---

5 Valitsemine

Rollid	Vastutav üksus	Kontaktisik	Põhi/toetav roll	Vastutuste täpsustamine
Kliimajuhtimine	Vallavalitsuse juhtkond (vallavanem + arendusosakond)	Arenguosakonna juhataja / kliimakoordinaator	Põhiroll	Vastutab kliimakindluse strateegilise juhtimise eest, seob vallatasandi tegevused riiklike ja EL strateegiatega.
Seire	Arendusosakond	GIS spetsialist /keskkonnaspetsialist	Põhiroll	Kogub ja analüüsib kliima- ja keskkonnaandmeid, koordineerib seireplatvormi arendust.
Innovatsioon	Arendusosakond / vallavalitsuse innovatsioonitiim	Innovatsioonispetsialist / projektijuht	Põhiroll	Algatab katse- ja näidisprojekte, testib uusi lahendusi, kogub ja jagab praktikate andmeid.
Innovatsioon	Arenguosakond koostöös ülikoolidega (nt TalTech, TÜ)	Teaduskoostöö koordinaator	Toetav roll	Toob sisse teaduslikke teadmisi ja hindab lahenduste rakendatavust.
Innovatsioon ja seire	IT ja andmehalduse üksus (Arendusosakond)	IT arendusjuht	Toetav roll	Tagab andmete tehnilise koondamise ja ligipääsu avatud platvormile.
Kaasamine ja koostöö	Vallavalitsuse kaasamise koordinaator	Kaasamisplatvormi juht	Põhiroll	Loob füüsilised ja digitaalsed kaasamisplatvormid sidus- ja riskirühmadele.
Kaasamine ja koostöö	Kommunikatsiooniosakond, Erasektori partnerid (arendajad, ettevõtjad)	Ettevõtluse koordinaator	Toetav roll	Panustab riskide maandamisse ja investeringutesse, sh kohustuslikud panused taristusse.
Sotsiaalametnik	Sotsiaalosakond	Sotsiaalvaldkonna juht	Toetav roll	Tagab haavatavate riskirühmade kaasamise ja toetuse kliimameetmete rakendamisel.

6 Rakendamise riskid

Kohanemisteed ja tegevused	Projekt	Võimalikud riskid	Riskide kirjeldus	Riski maandamine
Üleujutuste ohjamine	Sademeveesüsteemide uuendamine ja hooldus (Rauna tn, Seljaku tn, Turba kraavid)	Üleujutused, taristu kahjustused	Intensiivsed vihmajärgid põhjustavad ülekoormust ja kahju teede, hoonetele ja elamupiirkondadele	Regulaarne hooldus, lahkvoolsete süsteemide rajamine, sadevee taaskasutus
Hoonete rekonstrueerimine ülekuumenemise vältimiseks	Saue vallale kuuluvate hoonete energiatõhus rekonstrueerimine, Saue kooli renoveerimine	Kuumalained, sisekliima halvenemine	Hooned ei taga piisavat jahutust, elanike ja õpilaste terviseriskid	Soojustus, varjestus, looduspõhised lahendused, energiatõhusad jahutuslahendused
Roheline taristu ja looduspõhised lahendused	Avaliku ruumi arendused, rohealad, varjuplaneering kergliiklusteedel	Kuumasaared, elurikkuse vähenemine	Linnalised alad kuumenevad, elukeskkonna kvaliteet langeb	Puude istutamine, looduspõhised lahendused, vett läbilaskvad pinnad, elurikkuse suurendamine
Toetavad tegevused	Kogukondade kaasamine, kontaktisikute võrgustik, keskkonnateadlikkuse tõstmine	Madal elanike teadlikkus ja osalus	Strateegia ei juurdu, kui kogukonnad ei tunne end osalejatena	Infopäevad, koolitused, õppekavade täiendamine, kerksuskeskuste loomine

Saue valla kliimakindluse suurendamiseks on määratletud mitmed kohanemisteed ja tegevused, mis käsitlevad nii otseseid keskkonnariske kui ka kogukondade kaasamist. Iga tegevus on seotud konkreetse projektiga, mille eesmärk on maandada kliimamuutustest tulenevaid ohte ja tagada elukeskkonna jätkusuutlikkus.

Üleujutuste ohjamine. Sademeveesüsteemide uuendamine ja regulaarne hooldus Rauna tänaval, Seljaku tänaval ning Turba kraavides on kriitilise tähtsusega, et vähendada üleujutuste riski. Intensiivsed vihmajärgid põhjustavad sageli süsteemide ülekoormust, mis omakorda kahjustab teid, hooned ja elamupiirkondi. Regulaarne hooldus, lahkvoolsete süsteemide rajamine ning sadevee taaskasutuse lahendused aitavad maandada riske ja tagada taristu töökindluse.

Hoonete rekonstrueerimine ülekuumenemise vältimiseks. Kuumalainete sagenemine toob kaasa sisekliima halvenemise, mis mõjutab elanike ja õpilaste tervist. Saue vallale kuuluvate hoonete, sealhulgas Saue kooli, energiatõhus rekonstrueerimine on oluline meede ülekuumenemise vältimiseks. Soojustus, viilkatused, varjestus, looduspõhised lahendused (nt vertikaalsed haljastuslahendused, rohekatused jne) ja energiatõhusad jahutuslahendused loovad parema sisekliima ning vähendavad terviseriske.

Roheline taristu ja looduspõhised lahendused. Avaliku ruumi arendused, rohealade laiendamine ja varjuplaneering kergliiklusteedel aitavad vähendada kuumasaari ning suurendada elurikkust. Linnalised alad kipuvad kuumenema, mis halvendab elukeskkonna

kvaliteeti. Puude istutamine, vett läbilaskvad pinnad ja elurikkuse suurendamine on tõhusad lahendused, mis loovad kliimakindlama ja meeldivama elukeskkonna.

Toetavad tegevused. Kohanemisteede edukus sõltub kogukondade teadlikkusest ja osalusest. Madal elanike teadlikkus ja vähene motivatsioon võivad takistada strateegia juurdumist. Seetõttu on vajalikud teavituskampaaniad, infopäevad, koolitused ja õppekavade täiendamine. Kontaktisikute võrgustiku loomine ning kogukondlike kerksuskeskuste rajamine aitavad tugevdada elanike osalust ja suurendada kliimakindlust.

Saue valla kohanemisteed ja tegevused näitavad, et kliimakindluse suurendamine eeldab terviklikku lähenemist, kus tehnilised lahendused (sademeveesüsteemid, hoonete rekonstrueerimine, roheline taristu) on tihedalt seotud kogukondade kaasamise ja regionaalse koostööga. Riskide maandamine ei ole võimalik üksnes tehniliste investeeringute kaudu, vaid nõuab ka elanike teadlikkuse tõstmist ja sidusate partnerite kaasamist. Regulaarne hooldus, strateegiline planeerimine ja innovatiivsete lahenduste testimine loovad aluse, et Saue vald suudaks kohaneda kliimamuutuste pikaajaliste mõjudega ning tagada kestlik elukeskkond.

7 Seire, hindamine ja õppimine (MEL)

Üldine raamistik

Seire, hindamise ja õppimise (MEL) raamistik on Saue valla kliimakindluse strateegia keskne komponent, mis toetab:

- **Seiret:** kas tegevused viiakse ellu vastavalt ajakavale ja prioriteetidele.
- **Hindamist:** kas meetmed saavutavad soovitud tulemused (riskide vähendamine, vastupidavuse kasv).
- **Õppimist:** kogemuste ja andmete integreerimine järgmiste planeerimis- ja arendustegevustesse.

MEL hõlmab kahte tasandit:

- **Strateegiline tase:** kliimakindluse eesmärkide ja kohanemisteede hindamine.
- **Operatiivne tase:** tegevuskava, innovatsiooniportfelli ja investeerimisplaani seire.

Andmete kogumine ja sagedus:

- Kvartaalne: käimasolevate projektide seis, finantsandmed.
- Aastane: rohevõrgustiku pindala, riskinäitajad, kogukonna valmisoleku indeks.
- 3–5 aasta tagant: kliimarisikide uuendatud hindamine.

Allikad: valla GIS, taristu registrid, terviseandmed, finantsaruanded, kogukonna küsitlused.

7.1 Kohanemisradade MEL

Saue Vallavalitsus koostöös taristuoperaatoritega (AS KOVEK, AS Tallinna Vesi, Elektrilevi OÜ, jt) teostab igal aastal regulaarset seiret nii strateegilisel kui operatiivsel tasemel. Erakordsete ilmastikusündmuste järel koostatakse täiendavalt eraldi analüüsid.

7.2 Innovatsioonipaketi MEL

- **Hindamismehhanismid:**
 - Iga innovatsioonitegevuse kvaliteet vastavalt kriteeriumidele (mõju kliimakindlusele, kulutõhusus, skaleeritavus).
 - Portfelli sünergia: kas lahendused toetavad üksteist (nt digilahendused + looduspõhised meetmed).
- **Tööriistad:** töötoad, eksperthinnangud, KPI-d (nt rakendatud pilootprojektide arv, skaleerimise potentsiaal).
- **Sagedus:** iga-aastane ülevaatus, 3-aastane portfelli uuendus.

7.3 Majanduslikud ja finantsindikaatorid MEL

Saue valla kliimakindluse tegevuskava edukuse hindamiseks on vajalik selgelt määratleda majanduslikud ja finantsilised võtmenäitajad, mis võimaldavad hinnata nii rakendatud meetmete tõhusust kui ka nende mõju kohaliku kogukonna ja majanduse kestlikkusele. Indikaatorid peavad kajastama nii otseseid kulusid kui ka pikaajalisi kasuallikaid, sealhulgas riskide maandamist, investeeringute mobiliseerimist ja finantsinstrumentide rakendamist. Alljärgnevalt on esitatud peamised majanduslikud ja finantsilised indikaatorid, mis moodustavad aluse tegevuskava seirele ja hindamisele.

Indikaator	Ühik	Eesmärk	Baasnäitaja
SAUE1 Kliimakoanemise projektide koguinvesteeringud	€	10 mln €/aastas	7 mln €
SAUE2 Erasektori kaasamise osakaal*	%	25%	10%
SAUE3 EL ja riiklikud toetused (KIK, Horisont Euroopa)	€	3 mln €/aastas	1,5 mln €

* Erasektori hulka on kuuluvad ka AS KOVEK, Elektrilevi OÜ JNE

SAUE1 Kliimakoanemise projektide koguinvesteeringud

Koguinvesteeringute maht on üks olulisemaid indikaatoreid, mis kajastab valla ja partnerite pühendumust kliimakindluse eesmärkide saavutamisele. See näitaja hõlmab nii avaliku sektori kui ka erasektori panuseid ning välisrahastust.

- Mõõtmismeetod: koguinvesteeringute summa eurodes, eristatuna allikate kaupa (vald, riik, EL, erasektor).
- Olulisus: suurem investeeringute maht näitab strateegilist prioriteeti ja loob eeldused pikaajalise vastupanuvõime kujunemiseks.
- Seire: investeeringute dünaamikat jälgitakse aastapõhiselt, et hinnata, kas rahastuse kasv on kooskõlas tegevuskava eesmärkidega.
- Pikaajaline mõju: koguinvesteeringute taseme tõus vähendab kliimarisikude majanduslikku koormust, suurendab infrastruktuuri vastupidavust ning loob töökohti.

SAUE2 Erasektori kaasamise osakaal

Erasektori panus kliimakindluse projektidesse on kriitilise tähtsusega, kuna see näitab, kuivõrd ettevõtted ja kinnisvaraomanikud on valmis investeerima riskide maandamisse ja energiatõhususse.

- Mõõtmismeetod: erasektori investeeringute osakaal koguinvesteeringutes (%).
- Olulisus: kõrge osakaal viitab sellele, et kliimakindluse meetmed on majanduslikult atraktiivsed ja ettevõtluskeskkond toetab kestlikke lahendusi.

- Seire: osakaalu jälgitakse projektipõhiselt ja koondatakse aastapõhiselt, et hinnata erasektori motivatsiooni ja kaasatuse kasvu.
- Pikaajaline mõju: erasektori aktiivne osalus vähendab avaliku sektori koormust, suurendab innovatsiooni ning kiirendab kliimakindluse meetmete rakendamist.

SAUE3 EL ja riiklikud toetused (KIK, Horisont Euroopa)

Väliste rahastusallikate mobiliseerimine on oluline indikaator, mis näitab valla suutlikkust kasutada rahvuslikke ja rahvusvahelisi finantsinstrumente.

- Mõõtmismeetod: EL-i ja riiklike toetuste kogusumma eurodes ning nende osakaal koguinvesteeringutes.
- Olulisus: edukas toetuste kaasamine näitab strateegilist võimekust ja tugevdab valla finantsilist vastupanuvõimet.
- Seire: toetuste mahtu jälgitakse projektipõhiselt, eristades KIK-i, Horisont Euroopa ja teisi programme.
- Pikaajaline mõju: välisrahastuse kasv võimaldab vallas rakendada ambitsioonikamaid projekte, vähendada kohaliku eelarve survet ning tuua kogukonda rahvusvahelist teadmus- ja innovatsioonipõhist väärtust.

Kolm võtmeindikaatorit – koguinvesteeringute maht, erasektori kaasamise osakaal ning EL-i ja riiklike toetuste mobiliseerimine – moodustavad kliimakindluse tegevuskava majandusliku ja finantsilise tuumiku. Nende kaudu on võimalik hinnata, kas Saue vald suudab:

- tagada piisava rahastuse kliimakindluse projektidele,
- kaasata ettevõtlussektorit kestlike lahenduste elluviimisel,
- ning kasutada edukalt väliseid finantsinstrumente.

Indikaatorite regulaarne seire ja analüüs tagavad, et kliimakindluse tegevuskava ei jää pelgalt strateegiliseks raamistikuks, vaid kujuneb praktiliseks ja majanduslikult põhjendatud tegevusplaaniks, mis tugevdab valla vastupanuvõimet kliimamuutuste mõjudele.

Lisaks soovitatakse rakendada järgmisi majandus-finantsnäitajaid:

1. Äärmuslike ilmastikunähtuste majanduslik kogukahju

- Näitab, millises ulatuses on vallas ja elanikel tekkinud otseseid kahjusid tormide, üleujutuste või kuumalainete tõttu.
- Võrdlusperioodide kaudu saab hinnata, kas kliimakindluse meetmed on vähendanud kahjusid.

2. Euroopa Liidu ja riiklike toetuste osakaal

- Protsent, mis näitab, kui edukalt on vald mobiliseerinud väliseid rahastusallikaid.
- Võimaldab hinnata projektide rahastamise mitmekesisust.

3. Kindlustushüvitiste dünaamika

- Näitab, kas kliimakindluse meetmete rakendamine on vähendanud kindlustusjuhtumite arvu ja kulusid.

- Võrdlus annab otsese majandusliku efekti.

4. Energiakulude muutus

- Hinnatakse, kas energiatõhususe meetmed (nt hoonete renoveerimine) on vähendanud energiakulusid.

- Indikaator seob kliimakindluse otseselt majandusliku heaoluga.

5. Töökohtade loomine kliimakindluse projektide kaudu

- Näitab, kui palju uusi töökohti on tekkinud ehituses, rohetehnoloogias ja planeerimises.

- Mõõdab tegevuskava majanduslikku lisandväärtust.

6. Kohalike ettevõtete osalus valla hankemenetlustes

- Protsent, mis kajastab, kui palju kliimakindluse projektidest on ellu viidud kohalike ettevõtjate poolt.

- Näitab majandusliku kasu jäämist kogukonda.

7. Kliimarisiki maandamise kulude osakaal eelarves

- Näitab, kui suur osa valla eelarvest on suunatud riskide ennetamisele võrreldes kahjude likvideerimisega.

- Aitab hinnata strateegilise planeerimise taset.

8. Roheinvesteeringute finantsinstrumentide kasutamise määr

- Näitab, kas vald ja kohalikud ettevõtted kasutavad laene, garantiisid või rohebond'e kliimakindluse projektide rahastamiseks.

- Indikaator kajastab finantsinnovatsiooni.

9. Kinnisvara väärtuse muutus kliimatundlikes asulates ja riskialal

- Näitab kinnisvara turuväärtust, selle muutust piirkondades, kus on rakendatud kliimakindluse meetmeid

- Näitab pikaajalist majanduslikku kasu.

10. Kulu-tulu suhe (Cost-Benefit Ratio)

- Arvutab, kui palju majanduskasu (välditud kahjud, energiasääst, töökohtade loomine) saadakse iga kliimakindlusesse investeeritud euro kohta.

- Üks olulisemaid tervikindikaatoreid.

11. Avaliku ja erasektori partnerluste arv

- Näitab, kui palju koostööprojekte on loodud kliimakindluse eesmärkide saavutamiseks.

- Indikaator kajastab finantsilise ja institutsionaalse mobiliseerimise edukust.

12. Kohalike elanike kaasamise määr rahastusmeetmetesse

- Protsent elanikkonnast, kes on kasutanud toetusi või osalenud investeerimisprogrammides (nt energiatõhususe toetused).

- Näitab kogukonna ja vallakodanike finantsilist kaasatust.

Saue kliimakindluse tegevuskava majanduslikud ja finantsindikaatorid loovad tervikliku raamistiku, mille abil hinnata nii otseseid kulusid kui ka pikaajalisi kasuallikaid. Indikaatorite süsteem võimaldab jälgida, kas investeringud kliimakindlusse vähendavad kahjusid, loovad uusi majanduslikke võimalusi ning tugevdavad valla finantsilist vastupanuvõimet. Edukuse mõõtmine nende näitajate kaudu tagab, et kliimakindluse tegevuskava ei jää pelgalt strateegiliseks dokumendiks, vaid kujuneb praktiliseks ja majanduslikult põhjendatud tegevusplaaniks.

7.4 Järelevalve ja kontrolli korraldus

Üldkorraldus

Saue valla kliimakindluse investeerimisplaani seire ja kontrolli korraldus tugineb valla arengukava seiremodelile, kuid on täiendatud kliimakindluse spetsiifiliste mõõdikute ja aruandlusnõuetega. Vastutavaks üksuseks määratakse Saue Vallavalitsuse arenguosakond, kes koordineerib seireprotsessi, kogub andmeid ja koostab aruandeid. Seireprotsessis osalevad ka rahandusosakond jt osakonnad (finantsandmed), allüksused (taristu näitajad), haridus- ja kultuuriosakond (teadlikkuse mõõdikud) ning koostööpartnerid (KIK jt).

Seireprotsessid

- Andmete kogumine: toimub kvartalipõhiselt taristu töökindluse kohta (nt SAIDI ja SAIFI näitajad elektrivõrgus), kord aastas elanike teadlikkuse ja rahulolu kohta (küsitlused, kliimapäevade osalusmäärad), ning eelarveaasta tsüklis finantsandmete kohta.

- Aruandlus: iga-aastane seirearuanne esitatakse vallavalitsusele hiljemalt 31. märtsiks ja volikogule kinnitamiseks hiljemalt 30. juuniks. Aruanne sisaldab eesmärkide täitmise ülevaadet, kõrvalekallete analüüsi ja soovitusi korrigeerivateks meetmeteks.

- Kontroll: volikogu revisjonikomisjon ja sõltumatud audiitorid kontrollivad aruannete vastavust tegelikele kuludele ja investeringute kasutamisele. Vajadusel kaasatakse KIK ja riiklikud järelevalveasutused. Vajadusel pöörduakse õiguskaitseorganitesse.

Hindamiskriteeriumid

- Kvantitatiivsed näitajad: elektrikatkestuste kestus ja sagedus (SAIDI, SAIFI), üleujutuste esinemissagedus tiheasustusaladel, põuaperioodide veepuuduse juhtumid hajaasustuses, kriisikeskuste kasutusmäärad.

- Kvalitatiivsed näitajad: elanike rahulolu, kogukondade kaasamise kvaliteet, innovatsiooniprojektide mõju hinnangud.

- Finantsnäitajad: investeringute kogumaksumus, kulude ja tulude tasakaal, säästetud kahjude maht võrreldes prognoosiga.

Projektijuhtimise protsessid

Investeeringute

tulemuseks tekkivad säästud (nt energiakulude vähenemine vallale kuuluvates hoonetes, kinnisvara väärtuse kasv üleujutuste ennetamise tõttu) suunatakse tagasi kliimakindluse meetmete rahastamisse. Vallavalitsus koostab iga-aastase aruande, kus näidatakse, kuidas säästud ja võimalikud täiendavad tulud (nt EL fondide kaasfinantseerimine, eraettevõtete panus) on kasutatud uute projektide käivitamiseks.

Kriitilised aspektid

Andmete kvaliteet ja kättesaadavus

- Risk: eri osakonnad ei pruugi koguda andmeid ühtsel kujul, mis raskendab võrdlust ja analüüsi.
- Lahendus: standardiseeritud elektroonilised aruandlusvormid dokumendihaldussüsteemis (Postipoiss).

Rahastuse jätkusuutlikkus

- Risk: suuremahulised investeeringud (nt elektriliinide maa-alla viimine, kerksuskeskuste rajamine) sõltuvad EL ja KIK fondide toetusest. Rahastuse viibimine või vähenemine võib takistada tööde õigeaegset elluviimist.
- Lahendus: mitmekesised rahastusallikad (KOV eelarve, riiklikud fondid, erasektori kaasfinantseerimine).

Elanike kaasamine

- Risk: kogukonna osalus võib olla madal, eriti haavatavate rühmade seas (eakad, vähekindlustatud, hajaasustuse elanikud). See vähendab seireprotsessi legitiimsust ja kriisivalmidust.
- Lahendus: aktiivne kommunikatsioon, kontaktisikute võrgustik, valvelasteaiad ja koolid kriisiolukordades.

Innovatsiooniprojektide skaleerimine

- Risk: uuenduslikud lahendused (looduspõhised lahendused, sensorvõrgustikud, kliimaatlus) võivad jääda pilootprojektide tasemele, kui hoolduseks ja uuendamiseks ei leita piisavat rahastust.
- Lahendus: seirearuannetes hinnatakse iga innovatsiooniprojekti kulutõhusust ja mõju, otsustades skaleerimise vajaduse.

Kontrollimehhanismide sõltumatus

- Risk: volikogu revisjonikomisjoni ja vallavalitsuse tihe seotus võib vähendada kontrolli objektiivsust.
- Lahendus: sõltumatute audiitorite ja riiklike järelevalveasutuste kaasamine kriitiliste investeeringute kontrolli.

Seire ja kontroll Saue valla kliimakindluse investeerimisplaani rakendamisel on võtmetähtsusega, luues eeldused kliimabürokraatia vähendamiseks ja tulemusetu tegutsemise vältimiseks. Kontroll peaks olema sõltumatu, asjakohane ja sisuline. Selleks oleks otstarbekas luua mitmetasandiline kontrollsüsteem: vallavalitsus koordineerib, volikogu ja audiitorid kontrollivad, kogukond annab tagasisidet. Protsessid peaks olema detailideni reguleeritud –

alates kvartalipõhisest andmete kogumisest kuni iga-aastase aruandluseni. Samas on kriitilisi raskusi: rahastuse ebakindlus, andmete kvaliteedi tagamine, elanike kaasamise madal tase ja innovatsiooniprojektide skaleerimise risk. Edukas rakendamine eeldab, et vallavalitsus tagab läbipaistva juhtimise, mitmekesised rahastusallikad ja sõltumatu kontrolli.

8 Sidusrühmade kaasamise plaan

Sidusrühm	Roll
Saue Vallavalitsus	Kliimakohtlemise planeerimise ja investeringute koordineerimine, kriisiplaanide koostamine. Kaasamise eestvedaja-korraldaja
Erasektor	Partnerlus kohtlemisprojektides (sh sademevee käitlemine, teede hooldus, elektrivõrgu ja soojusmajanduse arendaminejne), rohetehnoloogiate arendamine
Kogukond	Osalemine kliimakohtlemisega seotud aruteludel ja seisukohatade kujundamises, tagasiside kohalikule omavalitsusele, kriisivalmiduse suurendamine

Saue valla kliimakindluse tegevuskava edukas elluviimine eeldab tihedat koostööd erinevate sidusrühmade vahel. Vallavalitsus, erasektor ja kogukond täidavad igaüks spetsiifilist rolli, mis on seotud konkreetsete tegevuste ja investeringutega. Sidusrühmade kaasamine tagab, et kliimakohtlemise meetmed on praktilised, kulutõhusad ja sotsiaalselt õiglaselt jaotatud.

Saue Vallavalitsus

Saue Vallavalitsus on kliimakindluse strateegia juhtorgan, kelle ülesanne on koordineerida planeerimist, investeringuid ja seiret. Vallavalitsus vastutab kriisiplaanide koostamise eest, mis tagavad avalike teenuste toimepidevuse ekstreemsete ilmastikuolude ajal. Näiteks Rauna tänava lahkvoolse sademeveesüsteemi rajamine (2025–2027) ja Turba kraavide korrastamine (2029+) viiakse ellu vallavalitsuse koordineerimisel. Lisaks korraldab vallavalitsus elanike kaasamist kliimapäevade, küsitluste ja külaseltside kontaktisikute võrgustiku kaudu. Vallavalitsus on ka seire- ja hindamissüsteemi (MEL) arendaja, mis kogub andmeid SAIDI ja SAIFI näitajate kohta, et hinnata elektrivõrgu töökindlust.

Erasektor

Erasektor osaleb kliimakindluse tegevuskava rakendamises partnerina, pakkudes tehnilist kompetentsi ja investeringuid. Näiteks Tallinna Vesi, AS KOVEK ja Elektrilevi kaasatakse elektrivõrkude maa-alla viimise projektidesse (2030–2035), mis vähendavad tormikahjude riski ja katkestuste kestust. Erasektor osaleb ka sademevee käitlemise lahenduste väljatöötamises uutes tööstus- ja elamupiirkondades, kus detailplaneeringutes nähakse ette täiendavad nõuded sadevee ärajuhtimiseks. Lisaks arendab erasektor rohetehnoloogiaid, nagu energiasalvestus ja taastuvenergia lahendused, mis rakendatakse vallale kuuluvates hoonetes (nt Saue kooli rekonstrueerimine 2027–2029). Erasektori panus on kriitiline, et tagada innovatsiooni skaleerimine ja majanduslik jätkusuutlikkus.

Kogukond

Kogukond on kliimakindluse tegevuskava rakendamise keskne partner, kelle roll on osaleda aruteludes, kujundada seisukohti ja anda tagasisidet vallavalitsusele. Näiteks Laagri ja Turba

kerksuskeskuste

loomisel (2027–2030) kaasatakse kogukonnad, et tagada keskuste vastavus kohalikele vajadustele. Korteriühistute ja külaseltside kontaktisikute võrgustik aitab kriisiolukorras tagada info liikumise ja elanike valmisoleku. Kogukond osaleb ka keskkonnateadlikkuse tõstmises – valla koolide ja lasteaedade õppekavadesse lisatakse kliimakindluse ja energiatõhususe teemad (alates 2027). Kogukonna aktiivne osalus suurendab kriisivalmidust ja tugevdab sotsiaalset sidusust, mis on kliimakindluse eelduseks.

9 Järgmised sammud

Saue valla kliimakindluse tegevuskava rakendamine eeldab selget ajastust, vastutajate määramist ja kriitiliste riskide arvestamist. Järgmised sammud keskenduvad nii lühiajalistele kui keskpika perspektiivi tegevustele, mis loovad aluse pikaajalisele kliimakindlusele.

1. Seire- ja hindamissüsteemi (MEL) käivitamine (2026)

- Vallavalitsus arendab välja ühtse seireplatvormi, mis kogub andmeid taristu töökindluse, elanike rahulolu ja majandusliku mõju kohta.
- Kriitiline aspekt: süsteemi edukus sõltub andmete kvaliteedist ja regulaarse sisendi tagamisest; riskiks on, et eri osakonnad ei täida aruandlusnõudeid ühtlaselt.

2. Taristu uuendused ja katse- ning näidisprojektid (2027–2030)

- Rauna tn lahkvoolse sademeveesüsteemi rajamine, Turba kraavide korrastamine ja Laagri kerksuskeskuse loomine.
- Kriitiline aspekt: investeringute maksumus on suur ning sõltub KOV eelarvest ja KIK/EL fondide toetusest; rahastuse viibimine võib takistada tööde õigeaegset elluviimist.

3. Elektrivõrkude maa-alla viimine (2030–2035)

- Koostöös Elektrileviga viiakse läbi elektriliinide järkjärguline maa-alla viimine, et vähendada tormikahjude riski.
- Kriitiline aspekt: tööde ulatus ja maksumus on väga suur; riskiks on elanike ajutised katkestused ja ehitustööde mõju liiklusele.

4. Kogukondade kaasamine ja teadlikkuse tõstmine (alates 2026)

- Kliimapäevade korraldamine, koolide ja lasteaedade õppekavadesse kliimateemade lisamine, kontaktisikute võrgustiku loomine.
- Kriitiline aspekt: elanike osalus võib olla madal, kui kommunikatsioon ei ole piisavalt selge ja motiveeriv; riskiks on, et haavatavad rühmad (nt eakad, vähekindlustatud) jäävad kaasamisest kõrvale.

5. Kriisiplaanide ja kerksuskeskuste arendamine (2028–2032)

- Vallavalitsus koostab kriisiplaanid teenuste toimepidevuse tagamiseks ja rajab kerksuskeskused Laagri ja Turba piirkonda.
- Kriitiline aspekt: kriisiplaanide rakendamine sõltub personali koolitusest ja vabatahtlike kaasamisest; riskiks on, et kriisiolukorras ei suudeta tagada piisavat valmisolekut.

6. Innovatsioonipaketi skaleerimine (2030+)

- Edukalt katsetatud lahendused (looduspõhised lahendused, sensorvõrgustikud, digitaalsed kliimaatlased) laienevad kogu valla territooriumile.
- Kriitiline aspekt: tehnoloogiate hooldus ja uuendamine nõuab pidevat rahastust; riskiks on, et uuendused jäävad pilootprojektide tasemele ega jõua laiemasse kasutusse.

Tegevuskava elluviimine on seotud rahastuse jätkusuutlikkuse, elanike osaluse, tehnoloogiate hoolduse ja tööde-tegevuste mõjuga avalikele teenustele. Edukas rakendamine eeldab, et vallavalitsus tagab läbipaistva juhtimise, partnerite kaasamise ja riskide ennetamise.